

Özgören, Aydın, "Paris'te Yunan Propagandası 1919-1920", *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 8/15, ss.353-377.
DOI: 10.31765/karen.1117902

Bu makale etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektirmemektedir.
This article doesn't require ethical committee permission and/or legal/special permission.

* Araştırma Makalesi / Research Article

** Dr.,
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara/TÜRKİYE
✉ aydinozgoren@yahoo.fr
ORCID : 0000-0002-5255-0907

Anahtar Kelimeler: Propaganda, Paris Sulh Konferansı, Eleftherios Venizelos, Yunanistan, Paris

Keywords: Propaganda, Paris Peace Conference, Eleftherios Venizelos, Greece, Paris

PARİS'TE YUNAN PROPAGANDASI 1919-1920*

Aydın ÖZGÖREN**

Öz: I. Dünya Savaşı Büyük Yunanistan fikrinin gerçekleştirilmesi için Yunanistan'a önemli fırsatlar sunuyordu. Savaşa dahil olma konusunda çekimser kalan Yunan Kralı ile yaşanan mücadeleyi kazanan Yunan Başbakanı Eleftherios Venizelos ülkesini Büyük Britanya ve Fransa'nın yer aldığı müttefikler yanında savaşa dahil etmiştir. Savaşta müttefik devletlerin yanında yer almasından dolayı savaşın sonunda elde edilen başarıdan pay almak için Venizelos ülkesi adına diplomatik bir seferberlik ilan etmiştir. Venizelos, Büyük Yunanistan'ın gerçekleştirilmesi için Yunanistan adına taleplerini 18 Ocak 1919 tarihinde Paris'te açılan Paris Sulh Konferansı'nda sunmuştur. Bu süreçte Venizelos'un önünde taleplerinin haklılığı konusunda ikna edilmesi gereken bir Batı kamuoyu bulunuyordu. Diğer yandan Konferans başlamadan önce Büyük Britanya ve Fransa'nın desteğini kazanmış olmasına rağmen Venizelos'un Konferans'ta Yüksek Konsey'in üyelerinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'u da ikna etmesi gerekiyordu. Ayrıca bu dönemde Büyük Güçlerin Savaş öncesinde ve Savaş sırasında İtalya'ya söz verilen topraklar üzerinde Yunanların hak iddia etmesinden dolayı yaşanan tartışmalardan Venizelos'un başarı ile çıkması gerekmektedir. Makalede I. Dünya Savaşı sonrasında barış şartlarını görüşmek amacıyla 18 Ocak 1919'da açılmış olan Paris Sulh Konferansı sürecinde Yunan Babakanı Eleftherios Venizelos öncülüğünde yürütülen Yunan propagandası ele alınacaktır. Bu kapsamda yayımlanan kitap ve broşürler, düzenlenen sergi ve toplantılar, yapılan görüşmeler ve düzenlenen konferanslar ele alınarak Yunanların Paris'te kendi lehlerine nasıl kamuoyu oluşturdukları anlaşılmaya çalışılacaktır. Makalede ayrıca Venizelos'un Paris Sulh Konferansı'nda Yunanistan için yaptığı taleplerin bir propaganda faaliyeti kapsamında Fransız basını aracılığı ile kamuoyuna nasıl tanıtıldığı ele alınacaktır.

GREEK PROPAGANDA IN PARIS (1919-1920)

Abstract: World War I gave Greece important opportunities to realize the idea of Greater Greece. Greek Prime Minister Eleftherios Venizelos, who won the struggle with the Greek King, who abstained from being involved in the war, included his country in the war alongside the allies of Great Britain and France. Venizelos declared a diplomatic mobilization on behalf of his country in order

Geliş Tarihi / Received Date: 17.05.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 12.09.2022

to get a share of the success achieved at the end of the war, as he sided with the allied states in the war. Venizelos expressed his demands on behalf of Greece for the realization of Greater Greece at the Paris Peace Conference opened in Paris on January 18, 1919. In this process, there was a Western public opinion before Venizelos who needed to be convinced of the justification of his demands. On the other hand, despite having won the support of Great Britain and France before the Conference began, Venizelos had to persuade the President of the United States of America, Wilson, who was one of the members of the Supreme Council at the Conference. In addition, Venizelos had to justify in the discussions that took place in this period due to the Greek claims of the Great

Powers on the lands promised to Italy before and during the War. In the article, the Greek propaganda carried out under the leadership of the Greek Prime Minister Eleftherios Venizelos will be discussed during the Paris Peace Conference, which was opened on January 18, 1919 to discuss the peace conditions after the First World War. In this context, the article will try to explain how the Greeks created a public opinion in their favor in Paris by discussing the books and brochures published, the exhibitions and meetings held, the interviews and the conferences held. In the article, it will also be discussed how the demands made by Venizelos for Greece at the Paris Peace Conference were introduced to the public through the French press as part of a propaganda activity.

Giriş

1831 Yunan ayaklanması sonrasında tüm Balkan yarımadasının Yunan topraklarına katılması hedefi 1909 yılına kadar gerçekleştirilen uzun bir mücadelenin ardından ancak küçük bir kısmı gerçekleşebilmişti. Özellikle 1897 Türk-Yunan Savaşı Yunanistan'ın aldığı ağır yenilgi Yunanistan'ın mevcut askeri kapasitesiyle yayılmacı politikasını gerçekleştiremeyeceğini göstermişti. 1897 Savaşı Yunanistan için kendini değerlendirmede bir ayna vazifesi görmüştü. Bu savaşta alınan ağır yenilgi Yunanistan'ın yayılmacı istekleriyle askeri gücünün örtüşmediğini göstermiştir. Bu tarihten 1910 yılına kadar Yunanistan ekonomik sıkıntılarla boğuşmuş, memnuniyetsizliğin artışı ile birlikte nüfusun altıda biri yurtdışına göç etmek zorunda kalmıştı. 1908'in uluslararası bunalımları, Yunanistan'a Girit'te kesin sonuç almak için bir fırsat vermiş 8 Ekim 1908'de Girit Meclisi'nde Yunanistan'a ilhak kararı alınmıştır. Ancak Yunan Hükümeti ve Kralı bu harekete karşılık vermeyince ordu içerisinde yeni bir hareketin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Askeri Birlik (Stratiotikos Sindesmos) isimli bir grup Kral ailesinin ordudan el çekmesi, ordu ve donanmada reform yapılması ve vergilerin azaltılması gibi bazı istekleri içeren bir bildiri yayınlamıştır. Bu gelişme üzerine Başbakan Teotokis¹ istifa etmiştir. Ama kısa süre Başbakanlık görevini yürüten Dimitrios Rallis de uzlaşmacı davranmayınca Askeri Birlik Komitesi Atina dışında Gudi'ye çekilerek isteklerinin yerine getirilmemesi durumunda Atina'ya yürüyeceklerini belirtmiştir. Bu gelişme karşısında Rallis de istifa etmek zorunda kalmıştır. Bu kez askerlerle uyuşacak biri olan Mavromihalis yeni hükümeti kurulmuştur. Askeri Birlik Komitesi artık Yunan siyasetine yön verecek güce erişmiş ve Girit'ten Eleftherios Venizelos'u davet edip Yunan devletinin yönetimine getirmişlerdir.²

Giritli bu parlak politikacı 1910 yılında Atina'ya gelip başbakan olmuş ve üç ay sonra yapılan seçimleri muhalif partilerin seçimi boykot etmesi dolayısıyla büyük bir çoğunlukla kazanmıştır. Bu durumda *Megali İdea* düşüncesini uygulamaya koymak için Venizelos'un eline büyük bir fırsat geçmiştir. Bu ilk fırsatı 1912'de Balkan Savaşları ile elde etmiştir. Venizelos, Osmanlı Devleti'nin İtalya ile savaşını fırsat olarak değerlendirip Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ ile ittifak yapmıştır. Bu ittifak içerisinde Yunanistan I. Balkan Savaşı'ndan sonra Girit ile birlikte Selanik dâhil Güney Makedonya, Güney Epir ve İtalya'nın elindeki Oniki Ada dışındaki neredeyse bütün Ege adalarını ele geçirmiştir. Yunanistan böylece hem topraklarını hem de nüfusunu neredeyse iki katına çıkarmıştır.³

¹ 1903-1909 yılları arasında Yunanistan Başbakanı.

² Gürel, 1993: 32.

³ Gürel, 1993: 33.

1912-1913 yılları Yunanistan'ın dış politikada İngiltere ve Fransa eksenli bir politikaya yöneldiği dönem olmuştur. Bunun yanında Makedonya ve Trakya yönünde çok geniş topraklara yayılan ve Ege Adalarını işgal eden Yunanistan için bir sonraki hedef İzmir ve Batı Anadolu'yu alarak Ege denizini bir Yunan gölü haline getirmektir.⁴

Venizelos çeşitli amaçlarla Aralık 1913 tarihinden Şubat 1914 tarihine kadar Avrupa başkentlerine bir dizi çalışma ziyaretleri gerçekleştirmiştir. Bu seyahatlerin öncelikli amacı Balkan Savaşları nedeniyle bozulan Yunan ekonomisi için Avrupa'dan borç temin etmek, Alman hayranı olan Kral Konstantin yüzünden uzun süredir desteklerini gördüğü İngiltere ve Fransa ile olan iyi ilişkilerin bozulmasını engelleyerek onlarla ortak bir politika belirlemektir. Bu seyahatlerin bir diğer amacı ise Ege adaları konusunda Batılı devletlerin kararlarını Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmeleri yönünde baskı yapmaktır.⁵

Bu gelişmelerin yaşandığı bir dönemde I. Dünya Savaşı başlamıştır. Bu savaşta Yunanistan'ın amacı geleneksel düşmanları olan Osmanlı ve Bulgaristan'ın yer aldığı ittifakın karşısında olan oluşumun içinde olmaktır. Eğer bu ülkeler İtilaf devletleriyle bir anlaşma yoluna giderse bu Helenizm'in sonu demektir. Çünkü bu kez İtilaf devletleri Bulgarlara Selanik'i de dâhil ettikleri yerleri verecek ve Anadolu'daki Rumların Türklere karşı savunmasız kalmasına neden olacaktır. İtilaf devletleri Yunan taleplerini onlara gösterecekleri yararlılık ölçüsünde dikkate almış ve Yunanların çıkarları onların düşüncelerinde en arka sıralarda olmuştur.⁶

Başbakan Venizelos, İtilaf devletlerinin bu savaştan galip çıkacaklarına inandığı için 18 Ağustos 1914'te Türklere karşı Yunan yardımını teklif etmiştir. Büyük Britanya Dışişleri Bakanı Grey ve Churchill bu teklife sıcak bakmıştır. İngilizler Yunanistan'a, Türkiye'ye karşı birlikte hareket etmeyi teklif etmiş, hatta Kral Konstantin ile Yunanistan'daki İngiliz Deniz Ateşesi Albay Kerr bu konuda görüşmüştür. Ancak Kral Konstantin bu birlikteliğin ancak Türkiye'nin Yunanistan'a saldırması durumunda geçerli olacağını bildirmiştir.⁷

Yunanistan Kralı Konstantin tarafsızlığını ilan ettiği bir dönemde halkın Alman taraftarlığı konusunda kendisini desteklemesi için Alman propagandasını organize etmekteydi. Yunan Sarayı bir çeşit Alman propaganda merkezine dönüşmüştü. Propagandanın organizatörü ise Alman II. Wilhem'in kız kardeşi olan Kraliçe idi. O uzun süredir Kaiser tarafından hazırlanıyordu. Kral, Alman olmamasına rağmen eşinin etkisindeydi. Kral uzun süre bu Alman propagandasına maruz kalmıştı. Kaiser'in yeğeni Prens Georges babasından daha fazla Alman taraftarıydı. Baron Schenk Alman propaganda şefi olarak Atina'ya yerleşmişti. Ancak Saray farklı evliliklerle tuhaf bir görünüm arz ediyordu. Çünkü Kralın kardeşlerinden Georges bir Fransız ile Nicolas bir Rus ile Andre bir İngiliz ve Cristopher bir Amerikalı ile evliydi.⁸

10 Kasım 1914'te İtilaf Devletleri Yunanistan'a, Sırbistan'a askeri destekte bulunması şartıyla Valona hariç Arnavutluk'un güney kesimini vermeyi teklif etmişlerdir. Ancak Venizelos bu teklifi Yunanistan'ın Bulgaristan ile olan sınırına Romanya'nın garanti vermemesi dolayısıyla derhal reddetmiştir. Böylece 23 Ocak 1915'e kadar süreç netlik kazanamamıştır.⁹

Bu tarihte İngilizler Venizelos'a savaşa dahil olması karşılığında Anadolu kıyılarında topraklar verileceği vaadinde bulunmuştur.¹⁰ Venizelos bu doğrultuda Kral Konstantin'i ikna etmeye çalışmış ancak bunda başarılı olamamıştır.¹¹

⁴ Eser, 2019: 170

⁵ Eser, 2019: 171.

⁶ Eser, 2019: 186,187.

⁷ Özgiray, 1989: 550.

⁸ Frangoudis, 1925: 194.

⁹ Özgiray, 1989: 550.

¹⁰ Smith, 2002: 59.

¹¹ Özgiray, 1989: 551.

Ancak Bulgaristan'ın savaşa katılması üzerine mevcut durum değişmiştir. İngiltere'nin Selanik'e asker çıkarması üzerine Kral ile Venizelos arasında artan gerginlik Venizelos'un Başbakanlıktan ayrılması ile sonuçlanmıştır. Romanya'nın da savaşa katılacağı bir sırada, Venizelos Selanik'e çekilerek orada ayrı bir hükümet kurmuştur. İtilaf devletlerinin baskısıyla Kral Konstantin tahttan çekilmek zorunda kalmıştır. Venizelos, Selanik'ten Atina'ya gelerek 27 Haziran 1917 tarihinde başbakanlık görevini alarak yeniden hükümeti kurmuştur. Venizelos iktidarı ele geçirdikten sonra Yunanistan 26 Haziran 1917'de İtilaf devletlerinin yanında savaşa dâhil olmuştur.¹²

Venizelos'un bu süreçte politikası iki yönlü olmuştur. Bunlardan birincisi imkân ölçüsünde Yunan halkını içine alabilecek şekilde Yunan devletinin topraklarını genişletmek, ikinci olarak Yunanistan'ı Akdeniz'de önemli bir devlet haline getirmektir. Balkan savaşlarından sonra ikinci amaç olan Akdeniz'de bir güç olmak fikri daha ağır basmıştır. Ancak I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla mevcut durumda birinci amaç öncelik kazanmıştır.

Yunanistan'ın savaşa geç girmesi Venizelos'un taleplerini kabul ettirmesi açısından Müttefikler nezdinde bir engel teşkil ediyordu. Bu nedenle Venizelos yapacağı propagandalarla Yunanistan'ın savaşa katılmasından sonra Müttefik devletlere neler kazandığını anlatması gerekiyordu. Diğer yandan Venizelosçu Yunanistan Balkanlarda ve Doğu Akdeniz kesiminde, Bulgar ve Türk kuvvetlerinin çökmesinden meydana gelecek boşluğu İngiltere hesabına doldurma görevini de üzerine almaya hazırlanıyordu. Osmanlı İmparatorluğu tarih sahnesinden kesin olarak silinecek ve onun yerini gelişme halinde bir Yunan İmparatorluğu alacaktı. Venizelosçular yalnız Lloyd George'u değil Yunanistan'ın bu ağırlığını taşıyabilecek durumda olduğuna herkesi inandırmak zorundaydı. Herkes bilmeliydi ki Yunan ırkı taze ve gelişme halinde bir kuvvettir. Bir deniz devleti olarak da Yunanistan, Hindistan yolunun en güvenilir bekçisi olabilirdi. Bütün bunları ispat için önce batı umumi efkârına modern Yunanistan'ı tanıtmak gerekiyordu. Bu ancak güçlü bir propaganda ile gerçekleştirilebilirdi.¹³

Venizelos Girit'teki faaliyetleri ile Yunanistan'da tanınmaya başlamıştı. Özellikle I. Dünya Savaşı sürecinde Yunanistan'ın İtilaf devletleri safında savaşa dâhil edilmesi için onun Avrupa'da yürüttüğü diplomatik faaliyetlerle isminin Batı kamuoyunda da bilinmeye başladığını görmekteyiz. 8 Mart 1915 tarihli *L'Ouest-Eclair* isimli Fransız gazetesinde Venizelos için zikredilen "...Girit'te herkes Komitacı Elefterios'u tanıdığı gibi artık tüm Avrupa da onu tanıyor..." cümlesi onun Avrupa'da parlayan bir siyasetçi olduğunu göstermesi açısından ilginçtir.¹⁴

Diplomatik zekasıyla dikkat çeken Venizelos'a bu dönemde ilginin arttığını kendisi hakkında yazılan biyografik eserlerin sayısından daha iyi anlamaktayız. Bunlardan bir tanesi 1915 yılında Costas Kerofilas tarafından kaleme alınan *Un Homme d'Etat, E. Venizelos Sa Vie-Son Œuvre* isimli çalışmadır. Kerofilas kitabında, Venizelos ile ilk kez Ocak 1913'te Londra'da Claridge's Oteli'nde tanıştığını, Helen milletinin günümüzde yetiştirdiği en büyük devlet adamının şöhretini bildiğini ve ona uzun süredir hayranlık duyduğunu ifade etmektedir. Kerofilas "*herkes gibi ben de bu parlak ve hızlı kariyerden etkilenmişim*" cümlesiyle ona hayranlığını dile getirmektedir.¹⁵

1920 yılında Venizelos'un biyografisini yazan Amerikalı gazeteci Herbets Adams Gibbons, *Venizelos* isimli kitabının önsözünde Helenizm davasına duyduğu derin sempatiyi ve Venizelos'a olan hayranlığını gizleyemediğini ifade etmektedir. Önsözde, Gibbons bu kitabın ne methiye

¹² Armaoğlu, 2018: 110.

¹³ Kitsikis, 1963: 77,78.

¹⁴ "La Crise ministérielle en Grece", *L'Ouest-Eclair*, 8 Mart 1915, no: 5687.

¹⁵ Kerofilas, 1915: 5.

ne de propaganda kitabı olduğunu belirtmesine rağmen kurduğu cümleler bunun böyle olmadığını göstermektedir.¹⁶ Venizelos'un bu dönemde Avrupa'daki şöhreti ona daha sonra propaganda faaliyetlerinde başarı kazandırdığı muhakkaktır.

Makalede I. Dünya Savaşı sonrasında barış şartlarını görüşmek amacıyla 18 Ocak 1919'da açılmış olan Paris Sulh Konferansı sürecinde Yunan Başbakanı Eleftherios Venizelos öncülüğünde yürütülen Yunan propagandası ele alınacaktır. Venizelos'un Batı kamuoyunu kendi talepleri doğrultusunda ikna etmek, antik Yunan medeniyeti vurgusu yaparak Avrupa'da bu medeniyet üzerine var olan sempatiyi arttırmak, Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı'nın daha az sürede ve daha az kayıpla İtilaf devletleri lehine kazanılmasında gösterdiği yararlılıklar ön plana çıkarmak amacıyla yapılan propagandalar incelenecektir. Bu kapsamda yayımlanan kitap ve broşürler, düzenlenen sergi ve toplantılar, yapılan görüşmeler ve düzenlenen konferanslar ele alınarak Yunanların Paris'te kendi lehlerine nasıl bir kamuoyu oluşturdukları anlaşılmaya çalışılacaktır. Makalede ayrıca Venizelos'un Paris Sulh Konferansı'nda Yunanistan için yaptığı taleplerin bir propaganda faaliyeti kapsamında Fransız basını aracılığı ile kamuoyuna nasıl tanıtıldığı ele alınacaktır.

Paris Sulh Konferansı sürecinde Yunan propaganda faaliyetleri daha önce Yunan Tarihçi Dimitri Kitsikis tarafından kaleme alınan ve 1963 yılında yayımlanan *Propagande et pressions en politique internationale: la Grèce et ses revendications à la Conférence de la paix (1919-1920)*¹⁷ isimli çalışmada geniş bir şekilde ele alınmıştır. Söz konusu çalışmamızda yeni belge ve bilgiler kullanılarak bu konuya katkı sunulmaya çalışılmıştır.

1. Paris Sulh Konferansı Öncesi Venizelos'un Diplomatik Temasları

Atina kökenli, ileri gelen bir aileye mensup olan Venizelos 1864 yılında Girit'te doğmuştur. Babası Kyriakos, çocuk olmasına rağmen Yunan ayaklanmasında faaliyetlerde bulunmuş bir Yunandı. Venizelos 23 yaşında Hukuk doktoru olmuş, Girit ayaklanmasında eline silah alarak dağa çıkmış ve birkaç hafta içinde isyancıların lideri olmayı başarmıştı. 1886'daki Girit İsyanında önemli rol üstlenmişti. Girit'in Yunanistan'a bağlanması sürecinde birçok aktif görev alan Venizelos 1910 yılında Yunan Başbakanlığına getirildiğinde Büyük Yunanistan hedefine ulaşmak için eline büyük bir fırsat geçmiştir.¹⁸

1917 yılında ülkesini İngiltere ve Fransa'nın yanında savaşa dahil eden Venizelos I. ve II. Balkan Savaşlarında genişlettiği Yunan topraklarından daha fazlasını I. Dünya Savaşı sonunda elde edeceğini düşünmekteydi. Venizelos büyük ideallerini gerçekleştirmek için ellerine büyük bir fırsatın geçtiğini düşünüyordu. Nitekim o dönemde yayınladığı bir propaganda kâğıdında yer alan haritada bunu rahatlıkla görebilmekteyiz. Hayallerinde çizmiş oldukları Büyük Yunanistan'ı gösteren bu haritanın üst sağ kısmında yazan bir metin bu düşüncelerini teyit etmektedir:

*"Milli emellerimizin hakikat olması için Allah tarafından bize ihsan olunan bu fırsat ve müsaadenin bugünkü durum itibariyle geçip gitmesine razı olmamız mümkün müdür? Yunanlılığın tarihi hayatı süresince idaresinde bulunduğu memleketlerin hemen hepsinin geri alınmasının ve adalar denizinde bize hâkimiyeti iade ve semereli bir genişliği olan bir Yunanistan meydana getirecek bu duruma karşı atı kalmak caiz midir?"*¹⁹

Venizelos kendilerine bahşedilen bu fırsatı iyi değerlendirmek için Paris Sulh Konferansı henüz görüşmelere başlamadan Paris ve Londra'da ülkesi adına yoğun bir diplomatik bir savaş vermek amacıyla buralara seyahat düzenlemiştir. Bu kapsamda 12 Ekim 1918 sabahında Paris'e

¹⁶ Gibbons, 1920: 10.

¹⁷ Bu çalışma aynı yıl "Yunan Propagandası" ismi ile Meydan Neşriyat tarafından İstanbul'da yayımlanmıştır.

¹⁸ Dalby, 2014: 12, 25, 29,30.

¹⁹ Sertoğlu, 1969: 22.

gitmiş, ancak o tarihte barış için toplanan temsilcilerin şehirden ayrıldıklarının haberini almıştı.²⁰ 12 Ekim 1918 sabahı Venizelos beraberinde Romanos ile Dışişleri Bakanı Stephen Pichon²¹ ve Clemenceau ile Dışişleri binasında görüşmek istemiştir. Ancak Pichon, Clemenceau ile başka bir yerde toplantıda olduğundan ve Venizelos'un gece Paris'ten ayrılıp Londra'ya hareket edecek olmasından dolayı bu görüşme gerçekleşmemiştir. Venizelos, Dışişleri Bakanlığı'nda siyasi işler direktörü tarafından karşılanmıştır. Venizelos burada cephelerdeki genel askeri durum ve uluslararası siyasi görünüm hakkında bilgi almıştır. Burada siyasi gündem ile alakalı kendisine, M. Berthelot tarafından bilgi verilmiştir. Berthelot ortak programlarının kesin bir zafer ve dikte edilmiş bir barış olduğunu ifade etmiştir. Venizelos, Türk tarafının ateşkes istemesi ve İtilaf devletlerine barış yapacağına dair teklifte bulunmasının Yunan çıkarlarını etkileyeceğini için endişeliydi. Çünkü Osmanlı limanlarının İtilaf devletlerince işgal edilmesinden yana olan İtalyan donanmasının İzmir önlerinde demir atması Venizelos'u Anadolu'nun batı kıyıları ile ilgili taleplerinin arka planda kalmasına neden olacağı düşüncesine sevk etmişti. Venizelos, Berthelot'a "...unutulmamalıdır ki, savaş sırasında Anadolu'dan kaçan 300 bin Rum dışında, Türk Devleti'nin bu bölgesinde halen her koşulda yaklaşık 2,5 milyon Rum bulunduğunu" hatırlatmıştır. Venizelos, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki İtalyanların faaliyetlerinin bu bölgede çıkarları olan Yunanistan'ın meşru ve özgür gelişimine doğrudan karşı olduğunu vurgulamıştır. Berthelot, hem Clemenceau'nun hem de Başkan Wilson'un Bulgaristan ile olduğu kadar Türkiye ile de ayrı bir barışın söz konusu olamayacağı konusunda hemfikir olduklarını söyleyerek endişelenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Berthelot, Türkiye ateşkes isterse, bunun için şartlar oluşturulacak, ama bu ordu ve donanma komutanları için askeri teknik bir mesele olduğunu, bu koşulların İtilaf kuvvetlerinin mutlak güvenliğini ve hareket özgürlüğünü sağlama eğiliminde olacağını söylemiştir. Berthelot, "*Yunan kamuoyu, Clemenceau'nun Helenizm ile ilgili duygularını, Yunanistan'ın hayranlık uyandıran geçmişine olan saygısını, M. Venizelos ile olan dostluğunu uzun zamandır biliyor*" diyerek Venizelos'un endişelerini ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Berthelot buna ek olarak Doğu Müttefik Ordu Komutanlığı'nın ve Akdeniz'deki Deniz Komutanlığı'nın da Fransız olduğu gerçeğini göz ardı etmemesini söylemiştir. M. Venizelos, akşam M. Pichon'u görme umudunu ve Yunanistan'a karşı duygularını bildiği M. Clemenceau ile Londra'ya gitmeden önce görüşmemenin derin üzüntüsünü yineleyerek bakanlıktan ayrılmıştır.²²

Venizelos, İngiltere seyahatinde 15 Ekim'de Lloyd George ile Londra'da gayri resmi bir öğlen yemeği yemiştir. Türk yönetiminin bir parçası olarak kalması durumunda Küçük Asya'daki azınlıkların uluslararası bir idareci tarafından korunabileceği hakkında düşüncelerini ifade etmiştir. Ayrıca Arnavutluk'un bir İtalyan protektorası haline gelmesi durumunda Güney Epir'in Yunanistan'a bırakılması gerektiğini dile getirmiştir. Lloyd George Anadolu'ya yapılacak operasyonlarda Yunan ordusuna ihtiyacı olduğundan Venizelos'un tekliflerine uzak durmamaya özen göstermekteydi.²³

Venizelos Yunan taleplerine zemin hazırlamak amacıyla Paris ile Londra arasında gidip gelmekteydi. Bu kapsamda Ekim ayının sonlarına doğru İtilaf devletlerinin Versay'da ateşkes koşullarını görüşmek üzere toplanmasından dolayı Paris'e gitmiştir.²⁴ 2 Kasım 1918 tarihinde ise Lloyd George'a bir mektup göndererek Yunanistan'ı Paris'teki görüşmelerde desteklemesini istemiştir. Venizelos mektubunda Büyük devletlerin Arapların, Suriyelilerin, Ermenilerin geleceği ile uğraştıkları gibi onlarla aynı kaderi paylaşan Osmanlı Devleti'ndeki Rumların gele-

²⁰ Dalby, 2014: 89,90.

²¹ 1857-1933 Fransız gazeteci, diplomat ve radikal sosyalist politikacı. 1906 à 1924 yılları arasında çeşitli hükümetler döneminde Dışişleri Bakanlığı yapmıştır.

²² Documents Diplomatiques Français, Armistices et Paix 1918-1920, C.I, (27 Eylül 1918-17 Ocak 1919), Ed. Peter Lang, Ministère des Affaires étrangères et du Développement international, 2014: 51,52.

²³ Dalby, 2014: .89,90.

²⁴ Dalby, 2014: 92, 93.

ceği ile ilgili de meşgul olması gerektiğini ve bunun göz ardı edilmesinin hiç de adil olmayacağını savunmuştur. Rumların Selanik Hükümeti Başkanı sıfatıyla kurmuş oldukları Milli Savunma Ordusu'nda görev aldıklarını ve Balkan Savaşında Yunanlar safında savaştıklarını ve daha sonra İtilâf devletlerinin düşmanlarına karşı mücadele ettiklerini hatırlatmıştır. Bu açıdan Batı Anadolu Helenlerinin Yunanistan'a katılması gerektiğinin altını çizmiştir. Venizelos Yunanların Anadolu'da genişlemesinin önündeki başlıca engelin İtalyanların muhalefeti olduğunu ifade etmiştir. 26 Nisan 1915'te Londra Anlaşması ile İtalya'ya Anadolu'nun güney kıyılarında Antalya bölgesinin verildiğini, iki yıl sonra Saint Jeaan de Maurienne Konferansı'nda İtalya'ya İzmir'de bir etkinlik bölgesi tanındığını ifade ederek İtalya'nın Anadolu üzerindeki hak taleplerinin dayanağını bu anlaşmalar oluşturduğunu söylemiştir. Venizelos bu gibi vaatlerin savaş öncesinde Ruslara da yapıldığını ancak Küçük Asya'ya ilişkin uzlaşmalarda yapılan köklü değişikliklerden dolayı İzmir'le ilgili olan vaatleri geçerli saymanın artık olanaksız olduğunu iddia etmiştir. Venizelos Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı'nda çıkarlarını İtilaf devletlerinin çıkarları ile birleştirdiğini ve Yunan halkının Krala karşı kendisinden yana tavır koyarak bunu desteklediğini hatırlatmıştır.²⁵ Venizelos bu göndermeleri yaparak kendi talepleri konusunda İngilizlerden destek almaya çalışmıştır.

Atina'daki İngiliz Ortaelçisi Lord Granville 17 Kasım 1918 tarihinde Balfour'a gönderdiği yazıda Yunan basının çoğunluğunun Yunan toprak isteklerini hararetli bir şekilde savunduğunu belirtmekteydi. Nitekim o günlerde *Nea Ellas* gazetesinde İzmir ve İstanbul'a ek olarak Kıbrıs, Epir, Oniki Ada, Trakya ve Küçük Asya'nında Yunanistan'a verilmesini isterken, *Eleftherios Tipos* isimli başka bir gazetenin Yunanistan'ın geçmişteki gibi küçük bir devlet olarak kalacağını yazıyordu. Gazeteye göre Yunan başbakanı Eleftherios Venizelos bu istekleri sağlamadan Yunanistan'a dönerse en sadık ve en yakın arkadaşları bile ona karşı cephe alacaktı. Ancak Granville hudutsuz Yunan istekleri ile ilgili şunları kaleme almıştı: "*Oniki Ada, Kıbrıs, Trakya, Batı Anadolu kıyılarını, hatta birçokları İstanbul'u ve Anadolu'nun kuzey kıyılarını istiyorlar. Mesele halkın menfaati açısından ele alınacak olursa ellerindeki toprakları şimdiye kadar idarede pek öyle olağanüstü bir kabiliyet göstermemiş olan Yunanların bu kadar milyon halkı akıllıca ve şefkatle idare edebileceklerinden doğrusu şüphe edilebilir. Hiç değilse İzmir'in ticaretle uğraşan zengin Rumlarının memleketlerinin anavatan tarafından teslim alınmasını istediklerini öğrendim*".²⁶

Kasım ayının sonlarına doğru Venizelos tekrar Paris'e geri dönmüştür. Venizelos burada Clemenceau ile Ukrayna üzerine yapılacak olan seferde Yunan ordusunun yer almasını ve sonrasında Rusya'daki anti-komünist direnişi desteklemek amacıyla Fransa tarafından oluşturulacak birliğe katılması konusunda müzakere yapmışlardır. Venizelos Yunan toprak taleplerinde Fransa'nın desteğini almak için bu tür tekliflere sıcak bakmaktaydı.²⁷

Venizelos Avrupa'da yapmış olduğu diplomasi trafiğinden sonra 1918 yılının Aralık ayının başında İngiliz zırhlısı ile Pire limanına gelmiştir. Konsey Başkan Yardımcısı Repoulis, Atina ve Pire belediye başkanları yerel sivil ve askeri erkân Venizelos'u selamlamak için limana gelmişlerdir. O gün Venizelos'un evinde Bakanlar Kurulu toplanmış ve Venizelos yaptığı yolculukla ilgili izlenimlerini kendilerine aktarmıştır.²⁸

Venizelos Paris'te daha görüşmeler başlamadan İngiltere'ye, Fransa'ya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne destek için başvurularında bulunmuştur. Bu kez taleplerini kabul ettirebilmek için Paris'te yoğun bir mesaiye girişmek için hazırlıklara başlamıştır. Venizelos Yunan delegasyonu

²⁵ Öztoprak, 2006: 27.

²⁶ Jaeschke, 2011: 35.

²⁷ Dalby, 2014: 92, 93.

²⁸ "M. Venizelos rentre à Athenes", *Le Temps*, 7 Aralık 1918, no: 20972.

ile 7 Aralık'ta Konferans'a katılmak için Atina'dan Paris'e yola çıkmıştır. Ancak Venizelos ve Yunan delegasyonu Paris'e gitmeden önce Roma'ya uğramıştır.²⁹

Venizelos Roma'da kaldığı iki günlük süre içerisinde İtalyan Başbakanı Orlando ve İtalyan Dışişleri Bakanı Sannino ile iki önemli görüşme gerçekleştirmiştir. Venizelos'un Roma'ya uğramasındaki amacı Paris Barış Konferansı öncesinde İtalya ile Kuzey Epir ve Oniki Ada'nın geleceği konusunda görüşüp bir ön anlaşmaya varmaktır. Orlando bu görüşmeye sıcak baksa da Sannino Venizelos'un tekliflerini dinleme isteği göstermemiştir. Venizelos, Sannino'nun bu mesafeli tutumu karşısında Oniki Ada'da İtalyanlar tarafından Yunan azınlığa yapılan zulümlerden bahsetmiştir. Sannino, Venizelos'a İngiltere'nin elinde bulunan Kıbrıs'ı isteyebileceklerini söylemesi üzerine Venizelos, mecbur kalırsa konferansta Yunanistan'ın Kıbrıs'ı İngiltere'den isteyebileceğini; ancak Oniki Ada ile Kıbrıs arasında herhangi bir yakın ilişkinin bulunmadığını ifade etmiştir. Venizelos Sannino'ya Eğer İngiltere Kıbrıs'ı Yunanistan'a verirse, İtalya Oniki Ada'yı Yunanistan'a verecek mi? diye sorması üzerine Sannino bu soruya cevap verememiştir.³⁰

İtalya'da yaptığı görüşmelerden bir sonuç alamayan Venizelos, Lloyd George'un desteğini almak için gayret etmiştir. İngilizler Akdeniz'de İtalya'nın güçlenmesini engellemek için Yunanlıların taleplerine olumlu yanıt vermekteydiler. Venizelos ve Yunan Heyeti 12 Aralık'ta Paris'e varmıştır.³¹

Venizelos, Paris'e gelir gelmez çalışmalarına başlamıştır. İlk olarak Londra'da Yunanistan adına propaganda çalışmalarını yürüten Kaklamonos'un tavsiyesi üzerine Amerika'nın desteğini almak amacıyla 16 Aralık'ta Wilson ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Venizelos görüşmede Wilson'un çok önem verdiği Milletler Cemiyeti'nin kurulmasını desteklediğini ifade ettikten sonra Yunanistan'ın Paris Barış Konferansı'ndaki toprak iddialarını açıklama fırsatı bulmuştur. Wilson Venizelos'un iddialarını dinledikten sonra bu talepleri Amerika'nın Balkanlar'dan sorumlu delegesi Cilve Day'a ayrıntılı bir şekilde sunmasını istemiştir.³²

Venizelos Paris'e ulaştığında Fransızlar Yunanistan'a destek konusunda bölünmüşlerdi ve Osmanlı'nın kaderi konusunda çekingen davranıyorlardı. Ancak İtalya'ya karşı Yunanistan'ı her zaman elde tutmaya çalışmışlardır. 1918 Aralık ayının ortasında Franchet d'Esperey, Venizelos'a hitaben bir mektup yazmıştır. Mektubunun başında Yunanlıların Venizelos öncülüğünde Büyük Savaşta İtilaf devletlerine nasıl taze kan olduklarını ve savaşa katılmalarıyla birlikte savaşın seyrini nasıl değiştirdiklerini anlatarak başlamıştır. Mektubunun ilerleyen bölümlerinde General, Yunan birliklerinin yararlılıklarını bölge bölge anlatarak Yunan askerlerinin atalarına layık olduklarını söylemiştir. General mektubunun sonunda "*Sayın Başkan eserinizle ve rejimin ihaneti ile gömülmek istenen ancak sizin mezara düşmekten kurtardığınız bu ordu ile gurur duyabilirsiniz*" diyerek onlara yönelik iyi düşüncelerini belirtmiştir.³³

İtalya, Yunanlara karşı destek bulmak amacıyla Fransızlarla işbirliği yapma eğilimi göstermişlerdir. Bu kapsamda 23 Aralık'ta Sannino Fransa Başbakanı Georges Clemenceau'ya savaştan önce imtiyaz aldıkları Antalya bölgesini işgal etmeleri için müracaatta bulunmuştur. Fransa Başbakanının rızasını alan Sannino İngilizlerin de bu karara karşı çıkmayacaklarını düşünmekteydi. Bir gün sonra bu teklifi İngilizlere bildirdiğinde İngilizler tarafından öfkeyle karşılanmıştır. 28 Aralık'ta İngiliz Savaş Bakanı Crow'dan, İtalya'nın haksız işgallerle ve zora başvurarak mütarekeyi ihlal etme yetkisinin olmadığı cevabını almıştır.³⁴

²⁹ Çelebi, 2002: 43.

³⁰ Demirhan, 2019: 205

³¹ Macmillan, 2015: 341.

³² Demirhan, 2019: 206.

³³ "Un hommage du général Franchet d'Esperey à l'armée grecque", *Le Temps*, 16 Aralık 1918, no: 20981.

³⁴ Çelebi, 2002: 44.

2. Batı Kamuoyunu Etkilemeye Yönelik Fransız Basınında Propaganda

Venizelos propagandanın gücünü çok önceleri Girit'te Osmanlı devletine karşı yürüttüğü faaliyetlerde Batı ülkelerinde oluşturmaya çalıştığı kamuoyu ile fark etmiş olmalıdır. Venizelos bu gücü Balkan Savaşlarında, savaşın gidişatı hakkında Büyük Güçleri etkilemek amacıyla 1912 yılında Atina'da kurduğu basın bürosuyla somut hale getirmiştir. Venizelos I. Dünya Savaşı'ndan sonra propaganda alanını önce Londra'ya daha sonra da Paris Barış Konferansı'nın toplanacağı Paris'e taşımıştır.³⁵ Venizelos böylece Batı'da büyük bir diplomatik savaş verirken arkasında büyük bir propaganda gücünü hissedecekti.

Büyük bir diplomatik mücadeleye hazırlanan Yunan heyeti Paris Sulh Konferansı açılmadan Paris'te Presbourg caddesinde bulunan Mercedes Otele yerleşmiştir.³⁶ Yunan Heyeti Başbakan Venizelos, Dışişleri Bakanı Politis ve Paris'teki Yunan temsilci Romanos'tan oluşmaktaydı.³⁷

Venizelos, Büyük Yunanistan hedefine ulaşacak bir plan dahilinde oluşturduğu taleplerini resmi olarak sunmak için 30 Aralık 1918'de bir memorandum kaleme almıştır. Venizelos, Paris Konferansı açıldıktan sonra bu memoranduma dayandırdığı taleplerini 3 Şubat 1919'da Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya Başbakan ve dışişleri bakanlarının hazır bulunduğu heyete sunmuştur. Venizelos, 3 Şubat'taki sunumunda 30 Aralık'taki memorandumunda belirtmiş olduğu toprak iddialarını tekrarlamıştır.³⁸

Venizelos bir gün sonra yani 4 Şubat'ta iddialarını on kişilik kurul karşısında savunmuştur. Toplantının sonunda İngiliz Başbakan Lloyd George'un önerisi ile Yunan toprak iddialarının incelenmesi için bir uzmanlar kurulunun kurulmasına karar verilmiştir.³⁹

Yunanistan'ın toprak talepleri üzerine kurulan komisyon görüşmelere 12 Şubat tarihinde başlamıştır. Komisyon 21 Mart'a kadar on iki kez bir araya gelmiştir. Yunanistan'ın toprak talepleri Komitede bulunan İngiliz ve Fransız üyeler tarafından desteklenmesine rağmen Amerikalı ve İtalyan üyeler bu iddialara karşı itiraz etmişlerdir. Hedefledikleri bölgelerde toprak iddialarında bulunan Yunanlara karşı İtalyan temsilcilerin muhalefet ettikleri hususlar daha çok kendilerine savaş öncesi gizli anlaşmalar ile söz verilen Batı Anadolu topraklarının Yunanistan'a verilecek olmasıydı.⁴⁰ İtalyanlar ayrıca hâkimiyetleri altında bulunan Oniki Ada'dan da Yunanistan lehine vazgeçmek istemiyordu. İtalyanlar tezlerini Yunanlara verilecek bölgelerde bulunan Rumlara ait istatistiklerin iddia edildiği gibi olmadığı, Yunanların bu bölgelerde hâkimiyet sağlayamayacağı tezi üzerine kurmuştur. Amerikalı temsilciler ise Venizelos'un Konferans'a sunmuş olduğu nüfus istatistiklerinin kaynağı noktasında ikna edilmeyi bekliyorlardı.⁴¹

Bu durumda hem kamuoyunu ikna etmek hem de İtalyan'ın iddialarını bertaraf etmek amacıyla yoğun bir propaganda faaliyetine girilmesi gerekiyordu. Venizelos Yunan taleplerinin Batı kamuoyuna tanıtılması ve bu taleplerin haklılığının ortaya konulması için Fransız basınına aktif olarak kullanmıştır.

³⁵ Kitsikis, 1963: 84, 111.

³⁶ Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine (BDIC), Conference des Préliminaires de Paix, Composition et Fonctionnement, 1 Nisan 1919: 3; Mermeix, 1922: 131.

³⁷ "La délégation grecque", *Le Gaulois*, 10 Ocak 1919.

³⁸ Demirhan, 2019: 211.

³⁹ Smith, 2002: 112; Jaeschke, 2011: 50.

⁴⁰ İtalya'nın Konferans sırasında hangi meselelere ağırlık verdiği ve Yunanistanla karşışarşıya geldiği konular hakkında bkz. Aksoy, 2020: 633-660.

⁴¹ Les Archives du Ministère des Affaires Etrangères Français (AMAEF), *Conference de la Paix 1919-1920, Recueil des Actes de la Conférence (Procès-verbaux, Rapports et Documents)*, Part IV, Commission Chargée d'étudier les questions territoriales intéressant la Grèce, Imprimerie national, Paris 1923: 39.

Paris Sulh Konferansının açılması arifesinde ve hemen sonrasında Yunanlarla ilgili birçok haber ve köşe yazısı Fransız basınında yer aldığı görülmektedir. Birçoğu Yunan propagandası kapsamında değerlendirilecek bu haberler bu başlık altında incelenecektir.

Le Temps gazetesinin 3 Ocak 1919 tarihli “Türkiye’deki Helenler ve Ermeniler” başlıklı haberinde Rum politikacı ve din adamları ile Ermeni milleti temsilcileri arasında bir mutabakata varıldığı ve ileride birlikte hareket edilecek konuların inceleneceği yazılmaktadır. Haberde özellikle gelecek belediye ve genel seçimlerinde birlikte hareket edileceği bildirilmekteydi.⁴² Bu haberde Rumların Anadolu’da Ermenilerle uyum içerisinde yaşayabilecekleri fikri Batı kamuoyunun dikkatine sunulmak istendiği görülmektedir.

11 Ocak 1919’da *Le Temps* gazetesinde çıkan haberde İkdam gazetesinin Florina Mebusu Ferid Bey ile yaptığı röportaja yer verilmiştir. Habere göre Ferid Bey röportajında Yunanistan’da Müslümanların haklarını büyük bir ıstıyakla savunan memurlarla karşılaştığını söyleyerek Ferid Bey’in: “*Ben Venizelos karşıtı biriyim. Ancak gerçeği söylemek gerekirse Venizelos’un yönetiminde olduğu dönemde Müslümanlar daha iyi yönetildi, onların sorunları dikkate alındı ve onların Merkezi Hükümet nezdindeki her türlü hak arama girişimlerine açık kapı bırakıldı. Venizelos her daim sözünü tutar ve söz verdiklerini yerine getirir.*” cümlelerine yer verilmiştir.⁴³ Bu haberde açıkça Yunan yönetimi altındaki asli unsur olmayan halkların hak ve adaletine önem verdiği vurgulanarak Paris Konferansı’nda kendilerine verilecek bölgelerde de bunun mümkün olabileceği propagandası yapıldığı açıktır.

15 Ocak tarihinde aynı gazetede bu propagandanın devamı olarak bu sefer Bulgaristan Müslümanları ile ilgili bir haber yayımlanmıştır. Habere göre Bulgaristan’da Müslümanlara karşı baskılar olduğu ve camilerin yağmalandığı, bu duruma Bulgar Müslüman cemaatinin tepki gösterdiği ve Müslüman milletvekillerinin mecliste gensoru önergesi verdiği yazılmaktadır. Haberin sonunda Bulgar Müslümanlarının medeniyet ve hoş görü açısından çok daha üstün olan Yunan yönetimini tercih etmek istediklerini gizlemedikleri ifade edilmektedir.⁴⁴

Hemen bir gün sonra aynı gazetede çıkan “Les Grecs en Bulgarie” başlıklı haberde Bulgar hapishanelerinin Batı Trakyalı Yunanlarla dolu olduğu yazılmaktadır.⁴⁵ Bu haberler Batı kamuoyunu Yunanistan’a güvenmeleri gerektiği noktasında nasıl ikna edilmeye çalışıldığı açıkça görülmektedir.

Le Temps gazetesinin 16 Ocak tarihli “Türk Sorunu” başlıklı haberinde diplomat Victor Bérard’ın⁴⁶ vermiş olduğu “L’Islam libéré des Turcs” başlıklı konuşmasına atıfta bulunularak Bérard’ın Türklerin yönetimlerindeki Hristiyanları iyi yönetemedikleri ve bunu tarihsel olarak ispatladıkları ifade ederek 1915 yılında İngiltere, Fransa ve Rusya’nın Osmanlı Devleti’nin topraklarını bölme konusunda anlaştıklarını ancak sürecin farklı bir yere evrilmesiyle bunun gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Bérard, bu anlaşmanın bugün uygulanamayacağını ancak Türkiye’nin Cemiyet-i Akvam’ın himayesi altında bölünmesi gerektiğini savunmuştur. Bérard buna göre Türkiye topraklarını şu şekilde şekillenmesi gerektiğini savunmuştur:

1. İstanbul ve Boğazlar uluslararası bir duruma getirilmeli.
2. İzmir dâhil olmak üzere Anadolu’nun batısı tartışmasız bir şekilde Yunanistan’a geçmeli. Yüzyıllardır bu bölgede yaşayan ve barbar Türklerin (!) zulmüne uğrayan Rumların bundan böyle Türk yönetimine bırakılmamalıdır.

⁴² “Hellenes et Arméniens en Turquie”, *Le Temps*, 3 Ocak 1919, no: 20999.

⁴³ “Grecs et musulmans”, *Le Temps*, 11 Ocak 1919, no: 21007.

⁴⁴ “Les musulmans de Bulgarie”, *Le Temps*, 15 Ocak 1919, no: 21011.

⁴⁵ “Les Grecs en Bulgarie”, *Le Temps*, 16 Ocak 1919, no: 21012.

⁴⁶ 1864-1931, Türkiye ve Yunanistan üzerine çalışmalar yapmış olan Fransız politikacı ve yazar.

3. Osmanlı Küçük Asya'nın ortasında, yüksek dağlarda oturan öz Türkler için bu bölgede yeni bir devlet oluşturulmalı,
4. Ermeni ve Kürtlerin oturduğu Anadolu'nun doğusundaki bölgede bir Ermeni devleti kurulmalı, bu devlet Amerika Birleşik Devletleri'nin himayesine girebilir.
5. Toros dağ zincirinin güneyinde yer alan Suriye, Mezopotamya, Filistin ve Arabistan gibi yerler çeşitli din ve inancıya sahip toplulukları yönetmekte mahir olan İngiltere'nin himayesine verilmelidir.⁴⁷

Gazete haberinde yer alan ve Victor Bérard'ın konuşmasında ifade ettiği görüşler Venizelos'un talepleri ile ne kadar paralellik gösterdiği görülmektedir.

20 Ocak tarihinde *Le Temps* gazetesinde Venizelos'un talepleri kendi ağızından okuyucularla paylaşılmıştır. "Venizelos'un Açıklaması" başlığı altında verilen haberde Venizelos'un meselelere bakış açısı ve taleplerine yer verilmiştir. Yazıda Venizelos Yunanistan'ın Doğu'daki durumun normale dönmesine katkı sağlamak için bütün gücüyle çalıştığını kendisinin geleceğe baktığını ve kendi inancının meselelerin çözümünün kalıcı, akılcı ve kökten halledilecek şekilde olması yönünde olduğunu söylemiştir. Venizelos açıklamasında Konferansa sunduğu memorandumda belirttiği gibi Helenlerin nüfusunun toplamda 8 milyon 250 bin olduğu bunların 4.3'nün sadece Yunan Krallığı sınırları içerisinde yaşadığı ve geriye kalanların ise yabancı bir yönetim altında yasadıklarını ifade etmiştir. Venizelos sınırları dışında yaşayan Yunanlıları anavatanları altında birleştirmek arzusunda olduklarını belirtmiştir. Venizelos açıklamasında Konferansa sunduğu memorandumun tüm ayrıntılarını *Le Temps* vasıtasıyla Batı kamuoyu ile paylaşmıştır.⁴⁸

Le Figaro'nun 26 Ocak 1919 tarihli "Barış Konferansı" başlıklı haberinde Konferansın ikinci toplantısında ilkinde olduğu gibi dışişleri bakanlarının Horloge Salonunda bulunduğu ve ilk konuşmayı Başkan Clemenceau'nun yaptığını yazmıştır. Gazetenin haberinde sırayla Wilson, Lloyd George, Orlando gibi başkanların konuşmalarını verdikten sonra Venizelos'a da küçük bir yer ayırmıştır. Venizelos alt başlığında verilen habere göre Venizelos Yunan taleplerini Konferansa sunmaktan onur duyduğunu ve toprak talepleri konusunda denize kıyısı olan devletlerin arkalarında kalan ve denize kıyısı olmayan devletlere denize çıkış konusunda yardımcı olmaya hazır olduklarını ilan ettiğini yazmaktadır.⁴⁹

L'Humanite gazetesi "Yunanistan ve Barış-Venizelos Yunan Taleplerini Sundu" başlığı ile Venizelos'un taleplerini Konferansa sunduğunu okuyucularına duyurmuştur. Haberde: "Barış Konferansı dün sabah *quai d'Orsay*'da saat 11'den saat 13:00'e kadar toplanmıştır. Venizelos'un sunumu bittikten sonra İtalyan delegasyon başkanı Orlando birkaç söz söyleyerek iki ülke arasındaki sorunların herkesin memnun olacağı şekilde çözümleneceğine umudu olduğunu belirtmiştir. Haberin devamında "İstanbul ve Küçük Asya" başlığı altında Venizelos'un komisyona sunduğu memorandumun bir özeti verilmiştir. Habere göre Venizelos Boğazların Türklerde kalmasının mahzurlarından bahsederek eğer İstanbul'un Yunanlara verilmiyorsa burasının Cemiyet-i Akvam'a verilmesi ve Boğazların uluslararası bir statü kazandırılmasını istediği belirtilmiştir. Yine Venizelos'un Küçük Asya'da 1.7 Milyon Yunanlının yaşadığı ve buraların 1915 tarihinde İtilaf Devletleri tarafından Yunanistan'a önerildiğinin altını çizmiştir. Haberin sonunda Venizelos'un Trakya, Kuzey Epir, Oniki Ada, Rodos ve Ege kıyılarını ve İstanbul'u bile talep ettiği yazılmıştır.⁵⁰

Aynı gün *Le Figaro* gazetesi Venizelos'un memorandumun taleplerini Konferansa sunmasını "Barış Konferansı" başlığı ile okuyucusuna duyurmuştur. Haberde, Venizelos'un sunumundan

⁴⁷ "La question turque", *Le Temps*, 16 Ocak 1919, no: 21012.

⁴⁸ "Déclarations de M. Venizelos", *Le Temps*, 20 Ocak 1919, no: 21016.

⁴⁹ "Conference de la Paix", *Le Figaro*, 26 Ocak 1919, no: 26.

⁵⁰ "La Grece et la Paix", *L'Humanité*, 05 Şubat 1919, no: 5418.

sonra Orlando'nun söz aldığı ve Venizelos'a sunumundan dolayı teşekkür ettiği yazılmaktadır. Haberde ayrıca Orlando'nun, Venizelos'a karşılıklı güvenle aralarındaki sorunları çözeceklerini ümit ettiği ve her iki ülkenin dostu olan Fransa'nın mevcut zor problemlerin çözümüne katkı sunacağını söylediği ifade edilmektedir.⁵¹

4 Şubat 1919'da *Le Temps* gazetesinde "Yunanların Talepleri" başlığı ile Yunan tezleri Batı kamuoyuna tanıtılmıştır. Haberde daha önce birçok kez Yunan tezlerinin gazetede tanıtıldığı, bunların arasında Venizelos'un da olduğundan bahisle Atina Hükümeti'nin kaleme aldığı memorandumun ayrıntılarına yer verilmiştir.

Buna göre "Kuzey Epir'de 151.000, Trakya ve İstanbul bölgesinde 731.000, 1913 Balkan Savaşından sonra Bulgaristan'a verilen bölgede 43.000, Balıkesir ve Aydın Vilayetlerinde 1.694.000, 12 Adalarda 102.000, Kıbrıs'ta 235.000 saf Yunan ırkına mensup kişiler yaşamaktadır. Bu zikredilen nüfus sayısı 3.256.000 kişidir. Şu anda Yunan Krallığında 4.300.000 Yunan yaşamaktadır."

Yazıda Venizelos'un taleplerinin milliyet prensibine dayandığı iddia edilmektedir. Venizelos Trakya'nın ve Küçük Asya'nın, Batı ile coğrafi açıdan devamlı yakın ilişkide olan barışçıl güç Yunanistan'a verilmesiyle bu prensibin daha avantajlı olacağı görüşündedir. Nitekim Yunanların Trakya'da ve Anadolu'da Bulgar ve Türk yönetimine bırakılması onların geleceği açısından çok endişe verici olacaktır. Yazıda Venizelos'un, Başkan Wilson'un görüşlerine uygun olarak İstanbul'a ayrı bir rejim uygulanması, Boğazların uluslararası statü kazandırılması ve Osmanlı hanedanına Anadolu'nun ortasında bir devlet kurulması konusunda ısrarcı olduğu belirtilmektedir. Gazetede Venizelos'un kullandığı ve Batı kamuoyunu etkilemeye çalıştığı kanıtlar sıralanmıştır. Buna göre Venizelos geçmişte Osmanlıların Rumlara yaptığı zulümler, I. Dünya Savaşı sırasında Yunanların İtilaf devletlerini askerî açıdan desteklemesi, Yunan halkının savaş istemeyen eski Kral Konstantin'in baskı ve Almanların yolsuzluklarına rağmen Batı yanlısı ve savaşa girme arzusu olan Venizelos'u ezici bir çoğunlukla seçtiğinin altı çizilmiştir.⁵²

4 Şubat 1919 tarihinde *Le Figaro* gazetesinde Ramond Recouly⁵³ imzasını taşıyan "Helenizm Günü" başlıklı yazıda Yunan taleplerinin gerçekten isminin anlamını hak eden, büyük devlet adamı ve tanınmış bir temsilci olan Venizelos tarafından Onlar Konseyi'nde dile getirildiğinin haberi verilmiştir. Recouly yazısında *Megali İdea*'nin tarifini yabancı topraklara dağılmış Yunanlıları bir araya toplama projesi olarak ifade ederek Venizelos'un bu fikri Konsey önünde savunduğunu dile getirmiştir. Yazar yazının devamında Venizelos'a övgüler dizmeye devam ederek onun birbiri ile çelişen iki önemli özelliği olduğundan bahseder. Bunlardan birincisi bir havarinin ateşli konuşması gibi kitleleri harekete geçirebilecek bir belagata sahip olması ve diğeri kararlarını uzun uzun muhasebe eden, uysal, sabırlı ve sinirlerine hâkim bir kişi olması olarak tarif etmiştir. Yazar Venizelos'un Epir'in kuzeyi, Trakya, Oniki Ada ve Kıbrıs'ı talep ettiği ve yarın Küçük Asya ile ilgili taleplerini dile getireceğini belirterek bu taleplerin Aralık 1918 tarihinde kaleme alındığı ve gerekli tüm yerlere basılı bir şekilde gönderildiği bilgisi verilmiştir. Yazar, Yunan taleplerinin Wilson prensipleri çerçevesinde oluşturulduğunu iddia etmiştir. Yazıda, Trakya'da Bulgarların ne Dedeoğaç ne de Kavala'da Ege Denizine çıkışları olmadığını, buraların nüfus açısından Helen olduğunun altını çizilmiştir. Venizelos'un İstanbul'da 300 bin Yunanın yaşadığını ve burada belki de uluslararası bir yönetim kurulabileceğini, ancak asla Osmanlılara bırakılmayacağı ifade ettiği belirtilmektedir.⁵⁴

⁵¹ "La Conférence de la Paix", *Le Figaro*, 05 Şubat 1919, no: 36.

⁵² "Les revendications grecques", *Le Temps*, 4 Şubat 1919, no: 21031.

⁵³ 1876-1950. Fransız gazeteci ve yazar. 1909 yılında Afyon-İzmir arasında gerçekleştirdiği seyahatini *Le Figaro* gazetesinde yayımlamıştır.

⁵⁴ "La Journée de l'Hellénisme", *Le Figaro*, 4 Şubat 1919, no: 35.

Le Figaro gazetesi'nde Phedon'un "Doğu Akdeniz" başlıklı yazısında Doğu Akdeniz'de 1915'te gizli anlaşmalarla Akdeniz'in haritaların şekillendirilmeye çalışıldığını ancak Rusya'nın savaştan çekilmesi sonrasında anlaşmalar ifşa edildiği belirtilmektedir. Konferansta Akdeniz ile İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan ve Bulgaristan'ın ilgilendiği ifade edilmektedir. Haberin yazarı Bulgaristan'ın bu alanda pek şanslı olmadığını, onların denize çıkış kapısı olarak Selanik'i işgal girişimi olduğunu ancak daha sonra ancak Kavala ile yetinmek zorunda kaldığını yazmaktadır. Yazar, Yunanistan için "Yunanistan kendi zamanlarının gelip çattığına inanıyorlar" cümlesiyle bu dönemde rüzgârın Yunanistan lehine estiğini belirtmektedir.⁵⁵

Le Temps gazetesi Yunan kamuoyunu yakından takip eden gazetelerdendi. Gazete özel olarak Atina'ya gönderdiği muhabirinin kaleme aldığı yazıyı 11 Şubat tarihinde yayımlanmıştır. "Venizelos ve Yunanistan'ın Geleceği" başlığı ile verilen mektubun girişinde yer alan şu satırlar o dönem Yunan kamuoyunun gündeminden ipuçları vermektedir: "Diğer başkentler gibi Atina'da da tüm bakışlar Paris'e çevrilmiş durumdadır. Barış Konferansının sonucu ne olacaktır? Çalışmalar ne zaman sona erecektir? Burada sorulan sorular şöyle şekillenmektedir: Venizelos buradan ne elde edecektir? Yunanistan için meselenin iki yönü olağan üstü derecede önemlidir. Biri Yunanistan'ın geleceği belirsizliğini koruyor. Diğeri ise Yunan iç meselelerinin seyri Konferansın sonuçlarına bağlı olmalıdır." Bu haberde Yunanların Paris'te toplanan Barış Konferansı'ndan çıkacak sonuca nasıl dikkat kesildiklerini ve Venizelos'un talepleri etrafında nasıl kenetlendikleri vurgusu yapılmaktadır. Yazıda Venizelos'un varlığının hem Avrupa için hem de Yunanistan için ne anlama geldiği şu şekilde ifade edilmektedir: "Hiç şüphesiz ki Yunan Hükümeti'nin başı olarak Venizelos'un varlığı sadece Yunanlıların çıkarının vazgeçilmez unsuru değil, Avrupalıların Doğu Akdeniz'deki çıkarları için de önem arz etmektedir." Yazıda Yunanların geçmişlerinde ölümsüz geleneklere sahip olmasına rağmen şu an genç bir millet olduğu, bir asırdır bu milletin Atinalı kötü yöneticiler tarafından yönetildiği ifade edilmektedir. Venizelos'a gelene kadar yöneticilerin kendi çıkarlarını düşündüğünü ve kötü ve ciddiyyetenden uzak omurgasız bir yönetim sergilendiği ifade edilmektedir. Ancak Venizelos'un gelişi ile birlikte iç politikada çok bariz değişiklikler meydana geldiği ve Venizelist genç nesil politikacıların disiplinli ve görevlerini bilen kişiler olduğu vurgulanmıştır.⁵⁶ Bu cümlelerin Venizelos'u ön plana çıkarmak ve kamuoyu oluşturmak için hazırlanmış olduğu gözden kaçmamaktadır.

9 Şubat'ta *La Croix* gazetesi "Yunan Talepleri" başlığı ile Venizelos'un Konferansa sunduğu talepleri okuyucularına bildirmiştir. Haberde Venizelos'un İstanbul'un yönetimi ile ilgili Cemiyet-i Akvam'ın vereceği karara saygılı olacaklarını bildirdiği ifade edilmektedir. Habere göre Venizelos burasının ister uluslararası bir yönetime verilmesi, isterse İstanbul'un bağlı olduğu vilayeti Yunan yönetimine bırakması konusunda her iki seçeneğe de sıcak baktığı belirtilmektedir. Venizelos'un Türkiye'nin mutlaka parçalanması gerektiğini, Yunan ırkından olan ve İzmir, Adalar ve Marmara kıyılarında yaşayanların istekleri doğrultusunda anavatanları olan Yunanistan'a bağlanacaklarını ifade ettiği belirtilmektedir. Venizelos'un Konferanstaki sunumu sonrası Orlando'nun Venizelos'un mesele ile ilgili yöntemini onayladığı ve İtalyanlarla Yunanların aralarındaki meseleleri anlaşarak çözebileceklerini ifade ettiği yazılmaktadır.⁵⁷

Le Temps gazetesinin 10 Şubat tarihinde "Yunan Görüşü" başlıklı haberinde Yunan gazetelerinin çoğunun Venizelos'un Yunan taleplerinin Paris basınında yer bulması ve bu gazeteler tarafından olumlu ve sempati ile karşılanmasından memnun oldukları yazılmaktadır. Gazetenin haberine göre Yunan *Hestia Gazetesi*'nde Fransız entelektüellerinin Yunan haklarını savunmasından Yunanistan'ın gurur duyduğu yazılmaktadır. Yine *Nea Hellas Gazetesi*'nde tüm özgür Helenlerin ve Yunanistan dışında yaşayan Helenlerin Fransa'ya karşı minnet duygusunu kelimelerle tarif edilemeyeceği yazılmaktadır. Aynı gazetede gerçek demokrat, insan ve vatandaş

⁵⁵ "La Méditerranée Orientale", *Le Figaro*, 5 Mart 1919, no: 5435.

⁵⁶ "M.Venizelos et l'avenir de la Grèce", *Le Temps*, 11 Şubat 1919, no: 21038.

⁵⁷ "Les revendications grecques", *La Croix*, 9 Şubat 1919, no: 1103.

haklarının yılmaz savunucusu Fransa'nın ezilmiş milletlerin özgürlüğüne kavuşması için yardım ettiğini belirtilmiştir. Gazete buna örnek olarak Navarin deniz savaşını, Berlin Kongresini, 1912-13 Savaşını ve Bükreş Anlaşmasını göstermiştir. Gazete, Balkanların zafer kazanan ordusunu Fransa'nın yeniden organize ettiği, Fransız şiiri, edebiyatı ve düşünürlerine bakıldığında onları en samimi dost olarak gördüklerini ifade etmektedir.⁵⁸ Bu yazıdan Fransız kamuoyunda Yunan propagandası yapıldığı ve Fransız entelektüellerinin Yunan talepleri konusunda destek arandığı açıkça görülmektedir.

2 Mart 1919'da *Le Figaro* gazetesinde 1 Mart tarihinde Jules Cambon'un başkanlığında toplanan Komisyonun Küçük Asya'da ortaya çıkan problemleri incelemeye devam ettiği belirtilmektedir. Haberde Yunanların Ayvalık'a kadar İzmir'i ve Kos körfezine kadar bölgeyi istediği anlatılmaktadır. Komisyonun bu talepler karşısında sadece iki önerinin bir sonuca bağlanması için bunları Onlar Konseyine sunacağı ifade edilmektedir. Bunlardan bir tanesinin Yunan taleplerini kabul etmek, ikincisinin ise bu vilayetlerin Avrupalı Güçlerin himaye yönetimi altına girmesidir. Ancak haberde İstanbul'da uluslararası bir yönetimin olacağı ve şu zamana kadar Osmanlı boyunduruğu altında yaşayan azınlıkların tamamen bağımsız olacağı görüşünün ağır bastığı belirtilmektedir.⁵⁹

Yunanların Paris Sulh Konferansı'nda Büyük Güçleri İzmir'in işgali için ikna etmeye çalıştığı ve işgali takip eden günlerde Fransız basınında İzmir'e yönelik ilgi artmıştır. Fransız basını incelendiğinde bu dönemde ciddi bir Yunan propagandası olduğu açıkça görülmektedir.⁶⁰

İzmir'in işgalini takip eden günlerde Ermenilerle Yunanların uyum içerisinde olduklarını göstermeye çalışan birçok haber yayımlanmıştır. Bunlardan bir tanesi 3 Haziran 1919 tarihli *Le Temps* gazetesinde "Patriklik ve İzmir'in İşgali" başlığı ile verilmiştir. Haberde İstanbul Rum Patrikhanesi delegasyonunun Fransa, İngiltere ve Amerika Yüksek Komiserliklerine İzmir'in Yunan birlikleri tarafından işgal edilmesinden dolayı Patrikhane'nin derin minnettarlığını hükümetlerine ifade etmelerini içeren bir mektup sunulduğu yazılmaktadır.⁶¹

Aynı şekilde *Le Temps* gazetesi 8 Haziran tarihinde "İzmir Ermenileri" başlığı ile verdiği haberde Venizelos'un İzmir Ermeni Cemaati'nden İzmir işgali ile ilgili tebrik telgrafı aldığına yer vermiştir. Mektupta: "Görkemli Yunan bayrağının koruması altında olduğumuz için mutluyuz, Ekselansınızdan en coşkulu tebriklerimizi ve ayrıca minnettarlık ve sarsılmaz adanmışlık duygularımızın güvencesini kabul etmesini istiyoruz" cümleleri yer almaktadır.⁶²

Yunanların Bizans'ın devamı ve Anadolu'nun asli unsuru oldukları iddiası bu dönemde Fransız entelektüelleri arasında çokça zikredilmiştir. Bu propagandanın bir tanesini Fransız Akademisinden Denys Cochin'in⁶³ *Le Figaro* gazetesinde yayımlanan "Yunanistan İçin" başlıklı yazısında görmekteyiz. Cochin yazısında: "İtilaf devletleri İstanbul konusunda ne karar verecek? Türk Yüksek bürokratları bugün Paris'e geliyorlar. Onlar yüksek temsilci olmaktan ziyade yargılanacak kişilerdir. Yaşlı veya Jön Türkler. Büyük Savaştan beri onların solgun ellerinde 700 bin Ermeni ve 300 bin Rumun kanı bulunmaktadır. Onlar Mekke ve Damas gibi kutsal ve saygın bir şehirden gelmiyorlar. Onlar II. Mehmet tarafından zorla ele geçirilen bir şehirden geliyorlar..." cümleleriyle Osmanlıya karşı zihninin altındaki nefretini ilan ederek İstanbul'un özgür bir şehir olacağını ifade etmiştir. Cochin yazısının devamında Fransa, İngiltere, Amerika ve İtalya gibi savaştan zaferle çıkmış ülkelerce mi yönetileceği sorusunu sormaktadır. Cochin bu soruya şehrin antik dönemden beri bölgenin asli unsuru olan Rumlar tarafından yönetilmesi gerektiği cevabını vermektedir. Cochin yazısında Girit'in bağımsızlığında önemli bir figür olan

⁵⁸ "L'opinion grecque", *Le Temps*, 10 Şubat 1919, no: 21037.

⁵⁹ "Conference de la Paix-L'enquête sur les affaires grecques", *Le Figaro*, 2 Mart 1919, no: 61.

⁶⁰ Bu konuda bkz. Özgören, 2021: 151-184.

⁶¹ "Le patriarcat et l'occupation de Smyrne", *Le Temps*, 3 Haziran 1919.

⁶² "Les Arméniens de Smyne", *Le Temps*, 8 Haziran 1919.

⁶³ 1851-1922. Katolik- Sağcı politikacı.

Venizelos'tan övgü ile bahsederek onun her daim tercihini İtilaf devletleri tarafında kullandığının altını çizmiştir. Cochin yazısını yüzyıllardır Müslüman zulmünden sonra Modern Yunanistan tüm Ege kıyılarında ve Adalarda eski şaşalı dönemini bulabileceğini ve bunun gerçekleşmesi halinde dünyanın daha iyi olacağını iddia ederek bitirmiştir.⁶⁴

3. Yunan Propagandası Kapsamında Yapılan Fransızca Yayınlar

Paris Barış Konferansının devam ettiği dönemde Yunan propagandasının bir tezahürü olarak birçok kitap, broşür ve konferans metninin yayımlandığını görmekteyiz. Bu kapsamda yapılan yayınlardan bir tanesi Andreas Michael Andreades'in *La Grece devant la Congres de la Paix* (Barış Kongresi Huzurunda Yunanistan) isimli çalışmasıdır. Paris'te *Bureaux de la Revue politique et parlementaire*'in Şubat 1919 tarihli eki olarak 23 sayfa yayımlanmıştır.⁶⁵

Bir diğer yayın *Journal des économistes*'in Ocak Şubat 1919 sayısında çıkan *Les progrès économiques de la Grèce* (Yunanistan'ın ekonomik gelişimi) isimli 53 sayfalık bir ektir. Yayın, Yves Guyot'un önsözü ile Félix Alcan yayınlarından çıkmıştır.⁶⁶

1919 yılında Berger-Levrault matbaasından çıkan ve Nancy, Paris, Strasbourg'ta dağıtılan yayımlanmamış 49 fotoğraf ve iki harita içeren *L'armée grecque et la victoire d'Orient* (Yunan Ordusu ve Doğu'nun zaferi) isimli yayın da bu kapsamda değerlendirilmelidir.⁶⁷

Yine 15 Aralık 1918 yılında L. Pochy basımeviden çıkan *La Revue de Paris*'in bir eki olarak 14 sayfalık bir yazı yayımlanmıştır. Yazıda Yunan ordusunun Makedonya'daki faaliyetlerini anlatan bir yazı yer almaktadır. Yazıda ayrıca İtilaf devletlerinin Doğu Ordusu Komutanı Franchet D'esperey'in Venizelos'a gönderdiği mektup ve Selanik İngiliz Orduları Komutanı General Milne'nin Yunan Ordusu Komutanı General Danglis'e gönderdiği mektup ve operasyonlara ait krokiler yer almaktadır.⁶⁸

Propaganda yayınları arasında Oniki Adalılar Derneği tarafından Atina'da 16 sayfa olarak basılan Oniki Adalıların Talepleri başlıklı yazı zikredilebilir. Broşür 1918 yılında P.A. Petrarcos yayınevi tarafından basılmıştır.⁶⁹

Aynı şekilde Yunan propaganda yayınları kapsamında *The Balkan Review*'in Mart 1919 tarihli, 1. cilt, 2. sayısında Yunanistan ile ilgili yazılar yayımlanmıştır. The Rolls house yayınevi tarafından Londra'da basılan dergide J.A Douglas'ın Ayasofya ile ilgili bir yazısı (The romance of Saint Sophia), Anatole France'ın Yunanistan ve Barış (Greece and the peace) isimli yazısı, Andreades'in Barış Sorunları: Batı Anadolu (Problems of peace: Western Asia Minor) başlıklı yazısı yer almıştır.⁷⁰

Barış Konferansı döneminde Yunanların Büyük Güçleri ikna etmeleri gereken en önemli alan talep ettikleri bölgelere ait kendi iddialarını destekleyen istatistikler olmuştur. Bu kapsamda Notis Botzaris tarafından 1912 yılına ait Küçük Asya'daki Rum okulları ve kiliselerinin haritası, tablolar ve istatistikleri içeren bir broşür basılmıştır. Söz konusu broşür İngilizce ve Fransızca olarak Mandzevelakis yayınevinde 1919 yılında basılmıştır. Broşürde verilen harita 1/2 000 ölçeklidir.⁷¹

1918 yılında yayımlanan ve Yunan propagandasına hizmet eden ilginç kitaplardan bir tanesi de bir zamanlar Osmanlı tebası olan Demetra Vaka tarafından kaleme alınan *Les Intrigues ger-*

⁶⁴ "Pour la Grece", *Le Figaro*, 6 Ağustos 1919, no: 158.

⁶⁵ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁶⁶ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁶⁷ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁶⁸ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁶⁹ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁷⁰ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁷¹ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

maniques en Grèce isimli çalışmadır. Plon-Nourrit basımevinden çıkan ve ilk baskısı 1918 yılında yapılan 278 sayfalık kitap daha sonra Paul Desfeuilles tarafından *In the heart of German intrigue* ismi ile İngilizceye çevrilmiştir. Demetra Vaka, Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı'na nasıl dâhil olduğunu sorgulamak amacıyla kaleme aldığı çalışmasında Kral Konstantin, Venizelos ve birçok bakan, general ve diplomatla röportaj yapmıştır. Vaka'nın hazırladığı kitabın giriş bölümüne Venizelos'un fotoğrafının konulması kitabın amacı konusunda bize ipuçları vermektedir.⁷²

Yine 1918 yılında Londra'da George S. Vellonis tarafından *Bulgarian Wrong Doings and Illusions* isimli çalışma bu propaganda yayınlarınsan sayılabilir. 29 sayfalık yazı *Morning Post* ve *Times*'ın Ekim-Kasım 1918 tarihli ekinde yayımlanmıştır.⁷³

1918 yılında Yunan propagandası çerçevesinde yayımlanan bir diğer yayın da Ronald Burrows tarafından kaleme alınan ve *The New Europe*'un 19 Aralık 1918 tarihli sayısında yer alan *Albania and Greece* başlıklı broşürdür. Broşür Londra'da Eyre and Spottiswoode yayınevinde basılmıştır. Aynı yazar *The unity of the Greek race* isimli 12 sayfalık yazısı da broşür olarak 1919 yılında Londra'da *The Contemporary review company* tarafından yayımlanmıştır.⁷⁴

Yunan propagandası kapsamında yayımlanan bir diğer çalışma 1919 yılında Nicholas Cassavetes tarafından yazılan 48 sayfalık *Epirus and Albania* isimli çalışmadır. Kitap Londra'da basılmıştır. Çalışmanın içerisinde bir tane de harita bulunmaktadır.⁷⁵

Paris Konferansının devam ettiği ve Yunan taleplerinin görüşüldüğü dönemde kamuoyunu etkilemek ve Yunan taleplerinin haklılığını ortaya koymak amacıyla birçok yayın yapıldığını görmekteyiz. Bu yayımlardan biri de Yunan-Fransız Araştırmaları direktörü Leon Maccas'ın hazırlamış olduğu *L'Hellénisme de l'Asie-Mineure, son histoire, son sort* (Küçük Asya'da Helenizm, tarihi ve akıbeti) kitabıdır. *Le Temps* gazetesi 2 Şubat 1919 tarihinde bu kitabın yayımlandığını "Helenizm ve Küçük Asya" başlığı ile okuyucularına duyurmuştur. Haberde Leon Maccas'ın söz konusu kitabında resmi istatistikler ve yabancı ziyaretçilerin tanıklıkları ile elde edilen rakamlara göre Küçük Asya'da 2, 452,151 Rum'un yaşadığı ve bunların Küçük Asya'da yaşayan Hristiyanların % 73,2'sini oluşturduğu iddia edilmektedir. Kitaba göre Batı Anadolu'da Hristiyanların Müslüman nüfustan azla olduğu ve bu Hristiyanların % 91,9'unu Rumların oluşturduğu ifade edilmektedir. Rumların 2.228 okulu ve bu okula devam eden 187,577 öğrencisi bulunmaktadır. Bu okullarda 4.930 öğretmen görev yapmaktadır. Maccas Alman-Türk ittifakı ile Anadolu'da Rumların bir zulme tabi tutulduğu eğer Osmanlı'nın sonu geldiğini kabul edersek Küçük Asya topraklarını şu şekilde bölünebileceğini söylemiştir: Panormos'dan Midye hattına (Çanakkale boğazı hariç) Batı Anadolu, Çanakkale ve İstanbul Boğazı İstanbul'da oluşacak yönetime dâhil olmalı, Anadolu'nun kuzeyi (kıyı kesimi) bağımsız olmalı, Türklere Anadolu'nun ortasında bir bölge bırakılmalıdır.⁷⁶ Maccas'ın kitap tanıtımının yapıldığı bu haber bir nevi Yunan tezlerinin özeti niteliğindedir.

4. Kamuoyu Oluşturmaya Yönelik Toplantı, Sergi ve Görüşmeler

Venizelos Paris'te bir yandan diplomatik ilişkiler kurarken diğer yandan da kendi stratejisine uygun olarak Paris'te düzenlenen akşam yemeklerine ve toplantılara iştirak etmeye çalışıyordu. Venizelos, Anadolu toprakları üzerindeki taleplerini daha uygun bir zemine çekebilmek amacıyla konferansta Pontus Rumlarının taleplerini göz ardı etmiş ve daha çok Ermeniler lehine bir tavır ortaya koymuştur.⁷⁷ Bu durum Venizelos'u Ermeni temsilcilerle yakın bir işbir-

⁷² Bkz. Demetra Vaka, *Les intrigues germaniques en Grèce*, Plon-Nourrit, Paris 1918.

⁷³ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁷⁴ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁷⁵ A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library, 1926: 43.

⁷⁶ "L'Hellénisme et l'Asie-Mineure", *Le Temps*, 2 Şubat 1919, no: 21029.

⁷⁷ Küçüker, 2019: 164,165.

liği kurmak durumunda bırakmıştır. Nitekim Venizelos Doğu Karadeniz topraklarını da kapsayan bir Ermeni devletinin kurulmasına taraftardı. Bu işbirliğini 16 Ocak 1919'da Paris'te Ermenilerin Venizelos onuruna düzenledikleri gecede geçen konuşmalarda kendini belli etmiştir. Bu gecede ilk konuşmacı olarak İstanbul doğumlu Ermeni yazar ve Paris'te Ermeni Entellektüel Delegasyonu'nun başkanı olan Arşak Çorbacıyan söz almıştır. Çorbacıyan o gece Yunanlı misafirlerine dünya tarihi kadar eski dostlukları olan bu iki kardeş milletin aydınlık yolda el ele sonsuzluğa yürüyeceğinden bahsederek aynı kaderi paylaştıklarını söylemiştir. Çorbacıyan konuşmasını "Yaşasın Ermenistan'ın kardeşi Yunan milleti, yaşasın Venizelos" sözleriyle bitirmiştir. Gecede söz alan ikinci konuşmacı olan Paris'te bulunan Ermeni Delegasyonu Başkanı Bogos Nubar Paşa, Paris Barış Konferansı'nın Yunanların talep ettiği toprakları vermesi temennisinde bulunmuş ve bu yolda en samimi ve içten duygularla işbirliğine hazır olduklarını belirtmiştir.⁷⁸ Gecenin sonunda Venizelos kısa bir konuşma yaptıktan sonra Ermeni-Yunan dostluğu ve kardeşliği için kadehini havaya kaldırmıştır.⁷⁹

Yunan propagandası her alanda hızlı bir şekilde devam etmekteydi. Venizelos ve ekibi en ufak fırsatı kaçırmamaya çalışıyordu. Bu kapsamda 9 Şubat 1919 tarihinde Profesör Andreades Chenda Svoneres ve Zenghelis'ten oluşan bir heyet Paris'te bulunan ABD Başkanı Wilson'a Atina Üniversitesi adına fahri Hukuk doktoru unvanı (honoris causa) takdim etmişlerdir. Andreades'in takdim konuşmasından sonra Wilson genç olduğu kadar kadim bir geçmişe sahip Yunanların ortak bir ideal etrafında toplanmalarından, özgürlük ve birleşme prensiplerinden duydukları heyecandan çok memnun olduğunu dile getirmiştir.⁸⁰ Atina Üniversitesi daha önce de Aralık 1918 tarihinde insanlığın yararına verdiği hizmetlerden dolayı Fransa Cumhurbaşkanı Georges Clemenceau'ya fahri doktor unvanı vermişti.⁸¹

Bu günlerde Yunan Hakları İçin Fransız Birliği'nin (La ligue française pour les droits de helenism) Helenizm hakları konusunda Fransız Bahçivanlar Cemiyeti'nin salonunda bir toplantı tertip edilmiştir. Toplantıya Fransız filozof Alfred Croiset ve diğer birçok davetli katılmıştır. Toplantının ön safında Venizelos ve Paris Barış Konferansı'na katılan Yunan temsilciler yer almıştır. Bu toplantıda Joseph Reinach'ın⁸² Helenlerin hakları konusunda bir konferans vermiş ve yoğun alkış almıştır. Reinach konuşmasında Yunan taleplerinin haklarını vurgulayarak dünyadaki tüm Helenlerin Avrupa medeniyetinin de miras aldığı medeniyetin beşiği Yunanistan'ın çatısı altında birleşmesinin Büyük Yunanistan'ı oluşturmaktan daha önemli olduğunu ifade etmiştir. Batı Medeniyetinin bu yıkıcı ve büyük savaşı Alman kültürü ve barbar (!) Türklere karşı verdiğini söylemiştir. Reinach, Boğazların tarafsızlaştırılması ayrı, İstanbul'un uluslararasılaştırılmasının ayrı bir süreç olduğundan bahisle İstanbul'un uluslararası bir yönetime bırakılmasının geçici bir çözüm olacağı ve bunun sıkıntı oluşturulacağını söylemiştir. Reinach, Ermeni ve Rum azınlıklara yönelik politika konusunda Osmanlı yöneticilerini ağır bir dille suçlamıştır. Reinach konuşmasını İtilaf devletlerinin zaferini insanlığın ve adaletin zaferi olarak tanımlayarak tamamlamıştır.⁸³

Venizelos Barış Konferansı'nın açıldığı günlerde Avrupalıları etkilemenin değişik yollarını aramaktaydı. Avrupa kamuoyunda antik Yunan kültürüne ve medeniyetine duyulan ilginin farkındaydı. Bu amaçla Venizelos'un himayesinde Yunan-İsviçre Jean-Gabriel Eynard Derneği'nin desteğiyle Paris'te büyük bir sergi düzenlenmiştir. Paris'te bulunan Salle La Boétie'de yapılan sergi Dışişleri Bakanı Politis ve Yunanistan'ın Paris Büyükelçisi Romanos'un da bulunduğu bir heyet tarafından 13 Şubat Perşembe günü bir törenle açılmıştır. Cenevre'deki Ecole des Beaux-Arts direktörü D. Baud Bovy'nin eşlik ettiği sergide Boissonnas'ın Yunanistan'a yaptığı geziler

⁷⁸ La Fraternité arméno-grecque, 1919: 29, 30.

⁷⁹ La Fraternité arméno-grecque, 1919: 37.

⁸⁰ "Le président Wilson docteur de l'université d'Athènes", *Le Temps*, 10 Şubat 1919, no: 21037.

⁸¹ "Un hommage grec a M. Clemenceau", *Le Temps*, 7 Aralık 1918, n: 20972.

⁸² 1857-1933. Fransız gazeteci, diplomat ve politikacı.

⁸³ "Les droits de l'hellenisme", *Le Temps*, 10 Şubat 1919, no: 21037.

sırasında çektiği 550 fotoğraf sergilenmiştir. Sergide Themis heykeli⁸⁴ de dahil olmak üzere Louvre ve Atina Müzesi'nden heykeller ve kabartmalar yer almıştır. Sergiyi Şubat ve Mart aylarında 40 bin ziyaretçi ziyaret etmiştir.⁸⁵

Yunan propagandası kapsamında tertip edilen bir diğer toplantı Başkanlığını Stephen Pichon'un yaptığı Fransa ve Müttefikler İçin Güç Komitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. 25 Mart 1919'da Marsilya'da Büyük Tiyatro'da Fransa'nın müttefiki olan Yunanistan ve yurtdışında yaşayan Yunanların onuruna düzenlenen konferansa Yunan delegasyonu Başkanı Venizelos ve Dışişleri Bakanı Politis katılmıştır. Venizelos yerel yönetici, belediye başkanı ve askerî erkan eşliğinde salona girmiş ve salona girişte tezahüratlarla karşılanmıştır. İlk konuşma Gaston Deschamps⁸⁶ tarafından yapılmıştır. Deschamps, konuşmasına ünlü Yunanistan uzmanı Fransız Arkeolog Georhe Perrot⁸⁷'un Helenleri anlatan kitabından alıntılar yaparak başlamıştır. Deschamps kitaptan şu cümleyi alıntılamaştır: "*Zamanın asla eritemediği bu ırk için sadece bir adam eksik, o da gelecek*". Deschamps, alıntıladığı bu sözün geçtiği kitap sayfasını eliyle dinleyicilere göstererek bu sayfa numarasının kurtarıcı olarak lanse ettiği Venizelos'un doğduğu yıl ile çakıştığını söylemiştir. Deschamps konuşmasının devamında Venizelos'un Alman etkisini nasıl kırmaya çalıştığını ve Fransızlarla olan yakın ilişkilerini anlatmıştır. Ondan sonra Atina Üniversitesi profesörlerinden Andreades konuşma yapmıştır. Andreades 1914-18 tarihleri arasında cephede veya sivil halk olarak 600 bin kişiden fazla insan kaybettiğini, Polonya'nın Orta Avrupa'daki misyonu ne ise Doğuda da Yunanistan'ın bu misyonu üstlendiğini söylemiştir.⁸⁸

Marsilya o dönemde Pontus hareketinin finansörü Constantin-Jason Konstantinidis'in yerleşik olduğu ve Pontus hareketi için Paris'ten sonra en önemli şehirlerden bir tanesiydi.⁸⁹ Ayrıca burası Osmanlı'dan göç eden Ermenilerin yoğun olarak yaşadığı bir yerdi. Yunan heyetinin Marsilya'daki faaliyetleri bununla kalmamıştır. Dışişleri Bakanı Marsilya'da halkın sevgi gösterileri arasında halkı selamladıktan sonra Université de Provence'ı ziyaret etmiştir. Venizelos ise belediye meclisinde başkanlığını yaptığı bir toplantıya katılmıştır. Venizelos toplantıda I. Dünya Savaşı'na girmesindeki mucizenin sadece kendisine ait olmadığını, tek başına bunu başarmadığı, bu başarının Yunan toplumuna ait olduğunu belirtmiştir. Venizelos savaşta zaferin geleceğine olan inancını 1914'ün en karanlık zamanlarında bile bir an olsun kaybetmediğini söylemiştir. Bu günlerde şimdilerde general olan ve o zamanda Fransa ataşe militeri olan Braquet ile devamlı iletişimde olduğunu söylemiştir. Venizelos'un konuşması alkışlarla sona ermiştir. Marsilya Belediye Başkanı Eugene Pierre, Venizelos'a şehirlerinin vatandaşı olma unvanını kabul etmesini rica etmiştir. Bu teklif sonrası yoğun alkış olmuştur.⁹⁰

Yunanların Konferansı ve Batı kamuoyunu etkilemek amacıyla her türlü fırsatı değerlendirdiği yapılan faaliyetlerden kolayca anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Paris'te bulunan Yunan entelektüeller veya dernekler boş durmamaktaydılar. Bunlar Yunan tezlerini her fırsatta dile getirmek için geceler ve konferanslar düzenlemişlerdir.⁹¹ Mesela Paris Barış Konferansı'nın açıldığı tarihlerde 10 Şubat 1919'da Helenizm Hakları İçin Fransız Birliği (la Ligue française pour

⁸⁴ 1890 yılında Rhamnonte'de, küçük Nemesis tapınağında bulunan Adalet Tanrıçası olarak bilinen ve M.Ö 300 yılına tarihlenen Helenistik heykel.

⁸⁵ Théophile Homolle, 1919: 7,8.

⁸⁶ Charles Pierre Gaston Napolyon Deschamps bir Fransız arkeolog, yazar ve gazeteciydi. 1882 tarihinde École normale supérieure'a katıldıktan sonra, 1885'te Atina'daki Fransız Okulu'na atanmıştır. Amorgos, Sakız ve Anadolu'da arkeolojik kazılar yapmıştır.

⁸⁷ 1832-1914. Fransız arkeolog. En ünlü arkeolojik keşfi, 1861 ve 1862'de Anadolu'da yaptığı bir keşif gezisinde İmparator Augustus'un Siyasi Ahiti olarak bilinen belgenin Yunanca bir çevirisini bulmasıdır. Eserleri arasında Souvenirs d'un voyage en Asie mineur (1863) vardır.

⁸⁸ "M. Venizelos a Marseille", *Le Temps*, 26 Mart 1919, no: 21081.

⁸⁹ Pontus hareketinin bu dönemdeki faaliyetleri için bkz. Özgören, 2017.

⁹⁰ "M. Venizelos a Marseille", *Le Temps*, 26 Mart 1919, no: 21081.

⁹¹ "L'opinion grecque", *Le Temps*, 10 Şubat 1919.

les droits de l'hellénisme) bir konferans düzenlemiş ve Paris Barış Konferansı dolayısıyla Paris'e gelmiş olan Venizelos ve heyeti bu konferansa iştirak etmiştir⁹². Bir diğer konferans aynı dernek tarafından 15 Şubat 1919'da gerçekleştirilmiş ve bu konferansa da Venizelos ile birlikte birçok Fransız ve Yunan dinleyici katılmıştır⁹³.

Venizelos'un yoğun propaganda faaliyetleri 14 Mart 1919'da Ekonomi Araştırmaları Cemiyeti tarafından Paris'te düzenlenen "Fransa'nın Yunanistan'a Etkileri" konulu toplantıda da devam etmiştir. Fransız kamuoyunda sempati kazanmaya yönelik söylemler gerçekleştirildiğini çok rahatlıkla gördüğümüz toplantıda Venizelos, Fransız etkisinin ve faaliyetlerinin ülkesinde ne kadar geniş bir alana sahip olduğunu anlatmıştır. Venizelos, Yunanistan'da Fransızcanın zorunlu bir ders olduğunu ve herkesin az veya çok Fransızca konuştuğunu söylemiştir. Toplantıda kültürel yakınlaşma gibi ekonomik alanındaki işbirliğinde iki ülke arasındaki yakınlaşmayı arttıracığı vurgulanmıştır. Toplantıda Fransız milletvekili ve Fransa'nın Doğu Avrupa'da Genişlemesi Milli Komitesi Başkanı Geo Gérald Yunanistan ile ekonomik ilişkiler konusunda konuşmuş, Halk Eğitimi Bakanı Lafferre de ahlak ve entelektüel açıdan konu ile ilgili bakış açısını dile getirmiştir. Toplantının sonunda Gerald İki ülkenin dostluğunun ve karşılıklı iyi niyetlerini belirtme adına Venizelos'u Büyük Devlet Adamı olarak seçtiklerini ilan etmiştir.⁹⁴

Venizelos Batı kamuoyunda kendisini yüceltmeye ve bir kahraman olarak tanınmak için propaganda faaliyetlerine devam etmiştir. Bu kapsamda Venizelos Fransız Akademisinin bir kolu olan Politika ve Ahlak Bilimleri Akademisi'nin (Academie des science morales et politiques) yabancı üyesi olarak seçilmiştir. Venizelos 1919 yılının Haziran ayının ortasında Akademinin bir oturumuna katılmıştır. Oturumu yöneten Akademi Başkanı Morizot Thibault, Venizelos ile ilgili şu övgü dolu sözleri söylemiştir:

"Biz sizi Yunanistan'ın Cavour'u⁹⁵ diye çağırıyoruz. Aynen onun gibi büyük vatansever ve ünlü bir diplomat oldunuz. Onun gibi vatanınızı bağımsızlığa kavuşturdu ve onu yücelttiniz. Ancak onu destekleyen bir Kralı vardı ve halkı onu takip etmesi için onu zorluyordu. Sizin ise size hasım bir kralınız vardı. Siz halkınızı peşinizden sürüklemek için dağlara çıkmanız gerekiyordu. Hangi mucize ile kralın hükümeti yanında milli bir hükümet kurabildiniz? Ben farkındayım ve biliyorum ki siz hiçbir zaman 250 bin kişi cepheye götürmediniz. Ancak Bulgaristan düştü. Almanya'yı da beraberinde götürdü. Görüyorsunuz ki siz bizim zaferlerimizin mimarlarından birisiniz."⁹⁶

Thibault, konuşmasında Venizelos'a olan hayranlığını şu şekilde ifade etmiştir:

"Siz büyük bir vatanperver, büyük politikacı, seçkin bir hukukçu ve eşsiz bir hatipsiniz." Akademi Başkanı Venizelos'a Akademi üyeliği madalyası verirken eski Yunan tarihine vurgu yaparak "Bize defne ile kaplı bir şekilde geldiniz, lütfen buraya bir zeytin dalı eklememize müsaade buyurunuz. Bu madalya Altın Tolson'un fethinden dönecek olan yeni Argonautların gemisindekilere pek bir ağırlık katmayacak. Ancak unutma ki bu madalya seni koruyan ve seni tavsiye eden Büyük Tanrıca Minerva (Minerve)⁹⁷ tarafından yetiştirilen kutsal bilim ağacından toplanmıştır."⁹⁸

Başkan konuşmasını bitirdikten sonra Akademi Sekreteri tarafından madalya Venizelos'a takdim edilmiştir.⁹⁹

Venizelos bu övücü sözlerden sonra uzun bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasının başında Venizelos kendisine yönelik güzel sözlere teşekkür ettikten sonra Büyük Savaşa Yunanistan'ın nasıl girdiğini anlatmıştır:

⁹² "Les droits de l'hellénisme", *Le Temps*, 10 Şubat 1919.

⁹³ "La conférence de M. Berl", *Le Gaulois*, 16 Ocak 1919.

⁹⁴ "Les relations franco-hellénique", *Le Temps*, 15 Mart 1919, no: 21070.

⁹⁵ Uluslararası gelişmelerden ve devrimci hareketlerden faydalanarak Savoy Hanedanı yönetiminde İtalya'nın siyasi birliğini sağlayan ve yeni krallığın ilk başbakanı olan devlet adamı.

⁹⁶ "Reception de M. Venizelos", *Le Temps*, 22 Haziran 1919, no: 21168.

⁹⁷ Minerva, romalıların mitolojisinde bilgeliği temsil eden tanrıçadır.

⁹⁸ "Reception de M. Venizelos", *Le Temps*, 22 Haziran 1919, No: 21168.

⁹⁹ "Reception de M. Venizelos", *Le Temps*, 22 Haziran 1919, No: 21168.

“Büyük Savaş’ta dünyada ortaya çıkan büyük kargaşalıkta ülkemizin savaşın sonuna kadar tarafsız kalamayacağını fark ettim. Birçok neden ülkemizin pasif kalmasını engelliyordu. Demokrasi ile otokrazi arasında başlayan büyük kavgada kayıtsız kalamazdık. En iyi ulusal geleneklerimiz bizi İngiltere ve Fransa’nın yanında yer almaya ve sonunda Sırbistan ile savunma ittifakı yapmaya itmişti. Almanlar ilk defa Paris’e yaklaştığı bir zamanda Batılı Güçlere işbirliği teklif ettim...”

Venizelos Batı kamuoyuna savaşta Avrupa için gösterdiği yararlılıkların propagandasını çok iyi yapmaktaydı. Eski Yunan medeniyetini ihya etmeye talip olan Yunanistan’ın Batı’nın kendisine gösterdiği teveccühü iyi kullanmak arzusundaydı. Venizelos’un konuşmasının satır araları hep bu düşüncelerle doluydu. Venizelos konuşmasının sonunda Fransa’nın Yunanistan’a vermiş olduğu destekten bahsederek Yunan halkının Fransa’ya karşı duyduğu iyi duyguları dile getirmiştir. Venizelos bir politikacı olarak fikirlerini Fransız İhtilali’nden ilham aldığını ifade etmiştir.¹⁰⁰

5. Konferansı Etkilemeye Yönelik Mitingler, Mektuplar ve Dilekçeler

Venizelos, Paris Barış Konferansı’nda taleplerinin haklılığını ispatlamak, Yunan sınırlarının ötesinde bir Yunan varlığının Yunanistan ile birleşmek istediğini göstermek amacıyla İstanbul Patrikhanesini de işin içine katarak yoğun bir propaganda faaliyetine girmiştir. Bu kapsamda Venizelos yurtdışında yaşayan Yunanlar için propaganda faaliyetleri yürütmek amacıyla bir komite oluşturmuştur.¹⁰¹ Bu propaganda faaliyetleri kapsamında Paris Barış Konferansı’nı etkilemeye yönelik birçok dilekçe, mektup kaleme alınmış, gösteri ve toplantı düzenlenmiş ve bu yönde açıklamalar yapılmıştır.

Bunlara örnek teşkil edecek açıklamalardan bir tanesi *Mart 1919* tarihinde o dönem İstanbul’un yönetiminin Patrikhaneye verilmesi yönündeki istekleri olduğuna dair yanlış anlaşılmalara düzeltmek için İstanbul Rum Patrikhane’nin *Le Temps* gazetesine gönderdiği mektup zikredilebilir. Mektupta Patrikhane’nin ve tüm Yunanistan dışında yaşayan Yunanların İstanbul ve çevresini Yunanistan’a verilmesi yönünde taleplerinin olduğu belirtilmiştir.¹⁰² Bu haberden dört gün sonra aynı gazetede çıkan “Küçük Asya Rumları” başlıklı haberde Küçük Asya Rumları delegelerinin İstanbul’daki Büyük Güçlerin Yüksek Komiserlerine Yunanistan ile birleşmek istediklerini belirten bir dilekçe vermişlerdir.¹⁰³

Aynı şekilde bu tarihlerde Konferansı etkilemek amacıyla Yunan işleriyle uğraşan komisyon üyesi olan Day-Westerman’a birçok dilekçe ve mektup gönderilmiştir. Bunlardan biri de Osmanlı Meclisinde İzmir Milletvekili ve İzmir Cemaatler Yüksek Konseyi üyesi olan Simon C. Simenoğlu, Paris Hukuk Fakültesinde Doktor ve İzmir Cemaatler Yüksek Konseyi Başkan Yardımcısı olan Seferiyadis, tüccar ve İzmir Cemaatler Yüksek Konseyi üyesi Alexandre G. Papadimitriou imzalı mektupta İzmir’in Yunanistan’a bağlanması talep edilmektedir. Mart ayında gönderilen bu mektup sanki İzmir’in işgali için zemin oluşturmak niteliğinde olduğu gözden kaçmamaktadır.¹⁰⁴

İstanbul Rum Patrikhanesi de Venizelos’un bu propaganda faaliyetlerine katkı sunmak niyetinde olduğunu Paris Barış Konferansı Genel Sekreterliğine gönderilen yazılardan anlıyoruz. Şöyle ki İstanbul Rum Patrikliği Delegesi Pappa ve Patriklik Hukuk Danışmanı Nicodopoulo aracılığıyla gönderilen 3 Mart 1919 tarihli bir yazıda “...Büyük Güçlerin her milletin kendi kaderini belirleme hakkını onlara tanıdığı ve her bakımdan Türklerden üstün olan Rumların Türklerin

¹⁰⁰ “Discours de M. Venizelos”, *Le Temps*, 22 Haziran 1919, No: 21168.

¹⁰¹ L’Archive Château de Vincennes (SHAT), carton n° 20 N 1083, doc n° :4, Bulletin Quotidien d’Information Politique, 30 Aralık 1921.

¹⁰² “Le patriarcat oecumenique et le sort de Constantinople”, *Le Temps*, 15 Mart 1919, no: 21070.

¹⁰³ “Les Grecs d’Asie Mineure”, *Le Temps*, 19 Mart 1919, no: 21074.

¹⁰⁴ “İzmir Rum Cemaati temsilcilerinin Day-Westerman’a gönderdikleri tarihsiz mektup”, *BDIC*, Bureau d’Étude, États-Unis, Karton no: 39

egemenliği altında bırakılmayacağını...” altı çizilerek Bursa vilayetinde ve İstanbul'daki kiliselerde plebisit yapıldığı ve söz konusu Rumların bölgenin Yunanistan'a bağlanmasını talep ettiği yazılmaktaydı.¹⁰⁵

Diğer yandan Marsilya'da ve Lyon'da yaşayan Anadolu göçmeni Rumlar da Day-Westerman'a mektup göndererek İzmir'in Yunanistan'a bağlanmasını talep etmişlerdir.

Yine Paris Barış Konferansı devam ederken Yunanistan'a göç eden ve o tarihlerde göçmen olarak yaşayan Rumlar Atina ve Pire'de kalabalık bir miting düzenlemişlerdir. Yunanistan dışında yaşayan Rumların da temsilci gönderdiği bu mitingin sonunda bir bildiri imzalanmış ve Paris Barış Konferansı Genel Sekreterliğine gönderilmiştir. 30 Mart 1919 tarihli bu bildiri Yunanistan dışında yaşayan Rumların (Les Grecs irrédimées) Yunanistan'a bağlanmak istedikleri yazılmaktaydı.¹⁰⁶

Bir ay sonra bu sefer İtalya'nın hakimiyetinde bulunan Kuzey Epir ve Rodos'dan Paris Barış Konferansına telgraflar gelmeye başlamıştır. Söz konusu telgraflarda buradaki halkın İtalya'nın zulmüne uğradığı ve halkın Yunanistan'ın hakimiyetine girmek istediğinin altı çiziliyordu.¹⁰⁷

Küçük Asya Rumları temsilcileri ise İstanbul'da bulunan İtilaf Devletleri Yüksek Komiserliklerine başvurup Konferans'ta Küçük Asya Rumlarının isteklerine karşı farklı görüşlerin olduğu haberlerine karşın kendilerinin Yunanistan ile birleşmek istediklerini belirtmiştir.¹⁰⁸

Propaganda faaliyetlerinin her alanda, ustalıkla devam ettiğini farklı örneklerden anlayabilmekteyiz. *Le Temps* gazetesinin 6 Ağustos 1919 tarihli “Les musulmans et la Grèce” başlıklı haberinde Türkiye'de İttihatçıların kışkırtmasıyla Müslümanlar tarafından Rumlara yapılan saldırıları Sarışaban, Canala, ve Yunanistan Doğu Makedonya'sında bulunan müftülerin Yunanistan hükümetine bir telgraf çekerek kınadıklarını bildirdikleri yazılmaktaydı.¹⁰⁹ Bu haberle Yunanistan sınırları içerisinde yaşayan Müslümanların Yunan yönetimi ile uyum içerisinde oldukları vurgusu yapılırken, söz konusunu Müslüman cemaatinin Türklerin uygulamalarına da karşı çıktıkları zihinlere işlenmek istendiği görülmektedir.

Bu dönemde Yunan taleplerini desteklemeye, Batı kamuoyunda bu taleplere yönelik tereddütleri gidermeye yönelik çeşitli gazetelerde birçok haber ve köşe yazısı çıkmıştır. Bu haber ve yazıların içeriklerine bakıldığında Yunan talepleri konusunda kesin hükümler içerdiği ve doğrudan Yunan propagandasının bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Christian Science Monitor gazetesinde Belçikalı akademisyen Comte de Suys'ın kaleme aldığı bir mektup yayımlanmıştır. Suys mektubunda katliam, zulüm ve sürgünlere rağmen Rum nüfusunun halen daha Anadolu topraklarında önemli bir sayıda olduğunu iddia ederek Trakya'nın ve İstanbul'un da mutlaka Yunanistan'a verilmesi gerektiğini söylemiştir. Suys mektubunun sonunda Başkan Wilson'a hitaben “Rumların atalarının kutsal mirasını onlara geri verin” diyerek Yunan propagandasına katkı sunmuştur.¹¹⁰

Sonuç

I. Dünya Savaşı'na girme konusunda Alman taraftarı olarak bilinen Yunan Kralı Konstantin ile mücadeleye girişen Venizelos İtilaf devletlerinin de desteği ile tekrar iktidarı ele geçirmesin-

¹⁰⁵ “Bursa Vilayetindeki Rumların Paris Sulh Konferansına Gönderdikleri 3 Mart 1919 tarihli yazı” *BDIC*, Bureau d'Étude, États-Unis, Karton no: 39.

¹⁰⁶ “Yurtdışında yaşayan Yunanların mektubu”, *BDIC*, Bureau d'Étude, États-Unis, Karton no: 39, 30 Mart 1919.

¹⁰⁷ “Carapanos'un 15 Nisan 1919 tarihli yazısı”; “Pâques Bayramında Rodos'da yaşanan olaylarla ilgili Yunan Delegationunun 29 Nisan 1919 tarihli yazısı”, *BDIC*, Bureau d'Étude, États-Unis, Karton no: 39.

¹⁰⁸ “Les Grecs d'Asie-Mineure”, *Le Temps*, 19 Mart 1919, no: 21074.

¹⁰⁹ “Les musulmans et la Grèce”, *Le Temps*, 6 Ağustos 1919, no: 21212.

¹¹⁰ Uslu, 2012: 369.

den sonra Yunanistan'ı resmen 26 Haziran 1917'de İtilaf devletleri yanında savaşa dâhil etmiştir. Ancak Yunanların Savaşta gösterdiği yararlılıklar ve savaşın sonuna etki etmesindeki önemi bir kenara bırakılırsa savaşa girmekte yaşanan bu gecikme Yunan taleplerinin dikkate alınması açısından bir sorun teşkil etmekteydi. Bu açıdan Venizelos Yunanların her daim ter-cihini müttefik devletler lehinde kullandığını bu yüzden Yunan halkının seçimlerde kendisine oy verdiğini ve savaşın son dönemlerinde Makedonya cephesinde gösterdikleri başarının sa-vaşın neticesine etki ettiğini Batı kamuoyuna anlatması gerekmektedir.

Venizelos'un bir diğer ikna etmesi gereken alan, savaş sonrasında Bulgaristan'ın ve Osmanlı Devleti'nin uluslararası arenada Balkanlarda oluşturacağı boşluğu Yunanistan'ın doldurabile-ceği meselesi idi. Venizelos İngiltere başta olmak üzere bu bölgede oluşacak boşluğu genç nü-fusa sahip, dinamik ve Helen medeniyetinin mirasçısı modern Yunanistan'ın doldurabileceği konusunda Batı kamuoyunu ikna etmesi gerekmektedir.

Venizelos, Konferansta Batı Anadolu'da ve Balkanlar'da toprak iddialarını Wilson'un nüfus ço-ğunluğu prensibine uygun olarak dizayn etmişti. Amerikalı temsilciler ise Venizelos'un Konfe-rans'a sunmuş olduğu nüfus istatistiklerinin kaynağı noktasında ikna edilmeyi bekliyordu. Temsilciler ayrıca Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesi durumunda Anadolu'nun diğer ka-lan kısmında ekonomik, coğrafi ve siyasi olarak ortaya çıkacak yeni durumun ne gibi sonuçları olacağını bilmediklerinden bu konuda da kendilerine mantıklı açıklamalar yapılması gerek-mekteydi.

Konferansta Venizelos'un karşısında bir de İtalyan muhalefeti söz konusuydu. İtalyanlar Yu-nanistan'ın talep ettiği bölgelerde bazı iddialarda bulunmakta ve Yunanistan'ın iddialarının temelsiz olduğu noktasında propaganda yürütmekteydiler. Bu iddiaları itibarsızlaştırmak ve Doğu Akdeniz'de İtalyanların bir alternatifi olabilecekleri konusunda Büyük Güçlerin ikna edil-mesi Venizelos'un en önemli ev ödevleri arasındaydı.

Venizelos bu propaganda faaliyetlerini sürdürürken bir denge politikası da takip etmesi gerek-mekteydi. Çünkü Venizelos İstanbul Rum Patrikhanesi ile işbirliği içerisinde Yunan emellerini gerçekleştirmek istiyordu. Ancak Rum Patrikhanesi Pontus hareketine destek verirken Venize-los, Ermenilere Trabzon'u sunarak hem onların Paris'te desteğini almak hem de Yunanistan'ın kontrol edemeyeceği bir bölge için İtilaf Devletleri nazarında çok yer talep eden bir devlet görüntüsü vermek istememekteydi. Bu propaganda faaliyetlerinde İstanbul Rum Patrikhanesi, Pontus Rumları ve Ermeniler arasında bir denge kurması Venizelos'un bir başarısı olarak kay-dedilebilir.

Yunan propagandası her ne kadar 1919 yılının ilk ayında toplanan Paris Barış Konferansı'ndan önce bir hazırlık dönemi geçirdiyse de asıl propaganda faaliyetleri Konferansın devam ettiği süreçte yaşanmıştır. Venizelos bu dönemde öne sürdüğü iddiaların haklılığı konusunda Batı kamuoyunu ikna etmek için Fransız basınını iyi bir araç olarak kullanmıştır. Bu dönemde Fran-sız basınında Yunan talepleri yoğun bir şekilde haber yapılmış ve Yunanistan üzerine uzman kişilerce bu talepler yorumlanmıştır. Yine Paris Barış Konferansı'nın devam ettiği dönemde Yunan propagandasının bir tezahürü olarak birçok kitap, broşür ve konferans metni Fransızca ve İngilizce yayımlanmıştır. Venizelos ve ekibi yine kamuoyu oluşturmaya yönelik toplantı ve sergiler organize etmiş veya organize edilen bu faaliyetlere Venizelos'un katılmasını sağlamış-lardır. Bu dönemde ayrıca kamuoyunda tanınan kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Venizelos'un propaganda faaliyetleri açısından bir diğer faaliyet ise Yunanistan dışında yaşa-yan Yunan diasporasının etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Venizelos, Konferansı etkilemeye yönelik yurtdışında mitingler düzenletmiş, Konferans'a veya İtilaf devletlerinin temsilcilerine Yunan taleplerini destekleyen diasporadan mektuplar ve dilekçeler gönderilmesini sağlamış-tır.

Venizelos'un propaganda yoluyla Batı kamuoyunu ikna etmekte başarılı olup olmadığını İzmir'in Yunan kuvvetleri tarafından işgal edilmesinde, İtalyanların Batı Anadolu toprakları konusunda Büyük Güçlerin Yunanların yanında yer almasında ve Yunanistan'ın çıkarlarına uygun hazırlanan Sevr Anlaşması'nın imzalanmasından anlayabilmekteyiz. Venizelos hedeflerine ulaşmakta propagandanın gücünü kullanmış ve bunda başarılı olmuştur. Ancak bu tek başına yeterli olmamış, savaşın ülkesine getirdiği ağır yük, ülkesini İngiltere ve Fransa'nın iç işlerine müdahale etmesine müsaade etmesi ve sonrasında Kralcılar ve Venizelistler arasında yaşanan mücadele sonucu beklenenin aksine Venizelos 14 Kasım 1920'de yapılan seçimleri büyük bir farkla kaybetmiştir.

Venizelos'un Konferans sürecinde yürüttüğü propaganda faaliyetlerini anlamadan, Türk Millî Mücadelesinin dış siyasetini, Pontus hareketinin dönemlerini ve Ermenilerin Paris Barış Konferansı'ndaki tutumlarını anlamamız mümkün değildir. Bu dönemde ileriye sürülen iddiaların, Venizelos'un Avrupa'da bir kurtarıcı ve Yunanistan'ın Batı'nın Doğu'daki ileri karakolu olarak lanse edilmesinin Türk Millî Mücadelesindeki karşılığının ne olduğunu anlamak bu süreci daha sağlıklı bir şekilde yorumlamamıza yardımcı olacaktır. Kullanılan yeni belge ve bilgilerle çalışmamızın akademik açıdan bu alana katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Arşivler

Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine (BDIC)

Les Archives du Ministère des Affaires Etrangères Français (AMAEF)

L'Archive Château de Vincennes (SHAT)

Gazeteler

La Croix,

Le Figaro

Le Gaulois

L'Humanité

L'Ouest-Eclair

Le Temps

Kitap ve Makaleler

A Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library (1926), California : Universty of Stranfort

Aksoy, Volkan (2020), "Paris Barış Konferansı'nda İtalyanlar", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 16/32, 633-660.

Armaoğlu, Fahir (2018), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)*, İstanbul: Kronik Yayınları.

Çelebi, Mevlüt (2002), *Millî Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Dalby, Andrew (2014), *Eleftherios Venizelos-1919-1923 Barış Görüşmeleri ve Sonrası*, (çev. Dinçer Demirkent), Ankara: Akılçelen Kitapları,

Demirhan, Hasan (2019), "Paris Barış Konferansı'nda (1919) Yunanistan'ın Toprak Talepleri ve Batı Anadolu'nun İşgal Kararının Alınması", *Asia Minor Studies*, VII/2, 201-219.

Documents Diplomatiques Français, Armistices et Paix 1918-1920, I/27 Eylül 1918-17 Ocak 1919, Ed. Peter Lang, Ministère des Affaires étrangères et du Développement international, Paris, 2014.

Eser, Murat (2019), *Eleftherios Venizelos Yunan Arşiv Kaynaklarına Göre Türk-Yunan İlişkileri*, İstanbul: Yeditepe Yayınları

Frangoudis, G.S., (1925), *L'Hellénisme en lutte contre l'Orient et l'Occident: les traités de Sèvres et de Lausanne; appel aux nations libérales*, Atina.

Gibbons, Herbets Adams (1920), *Venizelos*, Cambridge: The Riverside Press.

Gotthard jaeschke (2011), *Kurutuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Gürel, Şükrü Sina (1993), *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara: Ümit Yayıncılık.

Kerofilas, Costas (1915), *Un Homme D'Etat, E. Venizelos Sa Vie-Son Œuvre*, Paris: Edition de l'Imprimerie de l'Est.

Kitsikis, Dimitri (1963), *Yunan Propagandası*, İstanbul: Meydan Neşriyat.

Küçükler, Yüksel (2019), *Tarihî Arka Planıyla Pontus Meselesi ve Yabancı Basına Yansımaları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

La Fraternité arméno-grecque (1919), Paris : publications de l'Union intellectuelle arménienne de Paris.

Macmillan, Margaret (2015), *Barış Yapanlar-Dünyayı Değiştiren 6 Ay- 1919 Paris Barış Konferansının Hikayesi*, (çev. Belkıs Çorakçı), İstanbul: Alfa Yayınları.

Özgiray, Ahmet (1989), "Yunan Amaçları ve İtilaf Devletleriyle Birlikte Türkiye Üzerine Çevirdikleri Entrikalar 1914-1919", *Atatürk Yolu Dergisi*, I, 549-561.

Özören, Aydın (2017), *Osmanlı'nın Son Döneminde Pontus Rumları*, Ötüken Yayınları, İstanbul.

_____ (2021), "Yunanların İzmir'i İşgalinin Fransız Basınında Yansımaları", *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, 19/33, 151-184.

Öztoprak, İzzet (2006), *Kurtuluş Savaşı ile İlgili Yunan Belgeleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

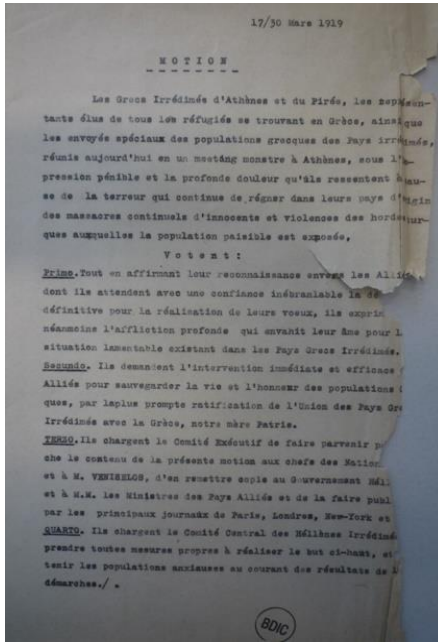
Sertoğlu, Mithat (1969), "Anadolumuz Hakkında Yunanlıların Düşünce ve Emelleri, 1919 yılında Galip Kemalî-Venizelos Mülâkatı", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 19, 14-22.

Smith, Michael Llewellyn (2002), *Yunan Düşü*, (çev. Halim İnal), Ankara: Ayraç Yayınları.

Uslu, Dilara, "Paris Barış Konferansı'ndaki Yunan İsteklerinin Batı Basınına Yansımaları", *History Studies*, 4, Haziran 2012, 361-371.

Ekler

Ek 1. Yunanistan'a göç eden Rumların Atina ve Pire'de miting düzenledikten sonra Yunanistan dışında yaşayan Rumların (Les Grecs irrédimées) Paris Barış Konferansı Genel Sekreterliği'ne gönderdiği Yunanistan'a bağlanmak istediklerini belirten mektup. (BDIC, Bureau d'Étude, États-Unis, Karton no: 39, 30 Mart 1919).

Ek 2. "Les droits de l'hellénisme", *Le Temps*, 10 Şubat 1919, no: 21037.

Ek 3. "Les Relations Franco-Hellénique", *Le Temps*, 15 Mart 1919, no: 21070.

